

Glastuinbouw en ruimtelijke ordening

Regionale toetsing van een ruimtelijke strategie voor glastuinbouwlocaties

Hans P.D. Bulthuis

Expertisecentrum LNV, juli 2001

© 2001 Expertisecentrum LNV, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Rapport EC-LNV nr. 2001/030
Ede/Wageningen, 2001

Teksten mogen alleen worden overgenomen met bronvermelding.

Deze uitgave kan schriftelijk of telefonisch worden besteld bij het Expertisecentrum LNV onder vermelding van code 2001/030 en het aantal exemplaren.

Oplage 70 exemplaren

Samenstelling Hans P.D. Bulthuis

Productie Expertisecentrum LNV
Bedrijfsvoering / Vormgeving & Presentatie
Bezoekadres: Marijkeweg 24, Wageningen
Postadres: Postbus 30, 6700 AA Wageningen
Telefoon: 0317 – 474 801
Fax: 0317 – 427 561
E-mail: balie@eclnv.agro.nl

Voorwoord

De sector glastuinbouw speelt, evenals andere land- en tuinbouwsectoren, voortdurend in op maatschappelijke wensen. De relatie tussen de eindproducten van de glastuinbouw en de consument is hecht. Op plaatsen waar planten onder glas groeien en waar mensen wonen en recreëren is toenemende aandacht voor ruimtelijke kwaliteit. Hiermee ontstaan maatschappelijke randvoorwaarden van eindproduct tot locaties van de primaire productie.

Waar en onder welke voorwaarden vindt glastuinbouw in de toekomst in Nederland een plaats? In de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening, deel 1 is op hoofdlijnen het ruimtelijk beleid, met aandacht voor kwaliteit, voor de Nederlandse glastuinbouw verwoord. Op verzoek van de Directie Landbouw is aan het Expertisecentrum LNV om medewerking gevraagd voor een nadere invulling van dit ruimtelijk beleid. De doorwerking van het Rijksbeleid zal vooral op regionaal niveau merkbaar moeten zijn. In samenwerking met de regionale LNV beleidsdirecties zijn daarom aandachtspunten voor een ruimtelijke strategie glastuinbouw geïnventariseerd. Dit vormt de basis voor zowel een nadere invulling van beleid voor de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening als het Tweede Structuurschema Groene Ruimte.

Voor u ligt een rapport waarin een kennisvraag over ruimtelijke spreiding van glastuinbouw centraal staat. Vanuit de regio wordt aangegeven waar en hoe het mogelijk is om activiteiten te concentreren, en waar dit in mindere mate het geval is. Het is de wens dat dit product bijdraagt aan een mooi land en een gezonde sector.

Drs. Rob van Brouwershaven
Directeur Expertisecentrum LNV

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
Aanbevelingen	11
1 Inleiding	15
1.1 Doelstelling	15
1.2 Uitwerking beleidslijn	15
1.2.1 Beleidsspoor 1 Bundeling van glastuinbouw	15
1.2.2 Beleidsspoor 2 Sanering van verspreid glas	16
1.3 Probleemstelling	16
1.4 Leeswijzer	16
Deel A Bundeling van de glastuinbouw	
2 Reacties op voorgesteld beleid	19
2.1 Directie Noord	19
2.2 Directie Oost	19
2.3 Directie Noordwest	20
2.4 Directie Zuidwest	21
2.5 Directie Zuid	21
Deel B Sanering van verspreid glas	
3 Reacties op voorgesteld beleid	25
3.1 Directie Noord	25
3.2 Directie Oost	26
3.3 Directie Noordwest	26
3.4 Directie Zuidwest	27
3.5 Directie Zuid	28

Bijlage 1 Lijst met geënuquêteerden	31
Bijlage 2 Enquêtevragen	33
Bijlage 3 Resultaat enquêtevragen	35
Directie Noord	37
Directie Oost	39
Directie Noordwest	41
Directie Zuidwest	45
Directie Zuid	47
Appendix A	51
Appendix B	53
Appendix C	55
Appendix D	63
Appendix E	67
Appendix F	69
Expertisecentrum LNV	73

Samenvatting

Bij de invulling van het ruimtelijk beleid voor de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening (VIJNO) en het Tweede Structuurschema Groene Ruimte levert LNV een belangrijke bijdrage. Voor de glastuinbouw is hiervoor door de Directie Landbouw een beleidsvoorstel gedaan. Beleid zou kunnen lopen volgens twee sporen. Dit zijn:

1. bundeling van een concurrerende, veilige en duurzame glastuinbouw in concentraties;
2. sanering van verspreid glas.

In beleidsspoor 1 wordt, voor glastuinbouw als hoofdactiviteit, onderscheid gemaakt in drie soorten concentraties.

- a. Duurzame projectvestigingslocaties (>150 ha). Dit zijn de tien locaties die zijn vastgelegd in het Bestuurlijke afsprakenkader tussen LNV en LTO, evenals het Westland en Aalsmeer. De tien locaties uit het Afsprakenkader zijn ook in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening (VIJNO) opgenomen.
- b. Ten tweede regionale vestigingsgebieden. In de VIJNO worden deze gerangschikt onder de categorie 'regionale vestigingen'. Buiten de projectvestigingslocaties is groei van primaire glastuinbouw in principe niet toegestaan, tenzij deze qua omvang is afgestemd op een aantoonbare specifieke regionale behoefte met als doel verspreid glas te saneren en de gewenste bundeling van glas in die regio tot stand te brengen.
- c. Clusters van bestaande glastuinbouwbedrijven.

Voor beleidsspoor 2 geldt, dat verspreid gelegen kassen worden gesaneerd en dat deze alleen onder voorwaarden blijven bestaan. Het doet er niet toe of de kassen van glas of ander materiaal (bijvoorbeeld kunststof) zijn gemaakt.

Vanuit de LNV-regiodirecties (Noordwest, Zuidwest, Zuid, Oost, Noord) is hierop gereageerd.

Implementatie bundeling van glastuinbouw

In de herstructurering van de internationale glastuinbouwcomplexen Westland en Aalsmeer is uitbreidingsruimte nodig. In West Nederland is deze ruimte, naast andere ruimtevragen, voor de glastuinbouw beperkt. Bij het vollopen van deze bestaande concentratiegebieden wordt gezocht naar andere concentratiegebieden. Deze zijn gevonden in de tien duurzame projectvestigingslocaties; over nieuwvestiging hierin van glastuinbouwbedrijven zijn afspraken gemaakt in het voornoemde Bestuurlijke afsprakenkader, inclusief locaties die zijn vastgelegd de voetnoot, tussen LNV en LTO (6 januari 2000). Dit zijn locaties met 100% glasdichtheid, hiertoe behoren tevens 'groene' en 'blauwe' elementen. Bundeling kan plaatsvinden in deze planologisch gereserveerde projectvestigingslocaties en daarnaast in bestaande regionale vestigingsgebieden (DN).

De benadering van de beleidslijn is conform de beleidslijn in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening, deel 1. In randvoorwaardelijke sfeer geeft de beleidslijn voldoende ruimte en garanties voor het voortbestaan van de glastuinbouw (DZW). De beleidslijn gaat echter voorbij aan maatwerk, met name op regionaal niveau (DNW).

Er zijn nog onduidelijkheden die vragen om opheldering. Het is onduidelijk of herstructureringsbeleid valt binnen de beleidslijn, en of deze ook is bedoeld voor andere gebieden dan Westland en Aalsmeer. Verder is niet expliciet vermeld, wat onder bundeling (tot 100% glasdichtheid) wordt verstaan. Als het gaat over biologische glastuinbouw, dan is onduidelijk of implementatie van het beleid gevolgen heeft (DNW, DZW).

Uitvoering bundeling van glastuinbouw

Een knelpunt kan ontstaan bij het niet voldoende snel vollopen van de aangewezen projectvestigingslocaties elders in Nederland als teveel locaties tegelijkertijd in ontwikkeling genomen worden. Bij invoering van de beleidslijn zijn problemen te verwachten bij de regionale locaties. Zij kunnen zich niet ontwikkelen tot de gewenste minimum omvang (DO).

De vrees bestaat dat bij uitvoering van de beleidslijn het proces van bestaande initiatieven om lokaal solitair glas (25 - 60 ha) te saneren, bemoeilijkt zal worden. Dit komt doordat bestaande regionale locaties zich niet meer kunnen ontwikkelen (DO).

Er zijn problemen te verwachten bij uitvoering van de beleidslijn omdat verplaatsing met beleidsdruk lastig is. De overheid maakt bij invoering van de beleidslijn de verspreide ligging van bedrijven, de geringe omvang van gebieden haar probleem, in plaats van een probleem van de sector of de individuele bedrijven. Het is de verwachting dat de politieke wil bij de provinciale en gemeentelijke overheden er misschien wel is, maar dat men direct tegen de kosten aanloopt (DNW).

Verspreid glas

Het vastgelegde maximaal toegestane areaal van verspreid glas verschilt per provincie en gemeente.

LNV Regiodirectie Maximale glasomvang per bedrijf	
Zuid	Provincie Noord-Brabant <ul style="list-style-type: none"> • In 'agrarisch gebied zonder meerwaarde' solitaire vestiging tot 3 ha • Ondersteunend glas onder voorwaarden mogelijk van 2500m² tot maximaal 5000 m².
Zuidwest	Provincie Zuid-Holland <ul style="list-style-type: none"> • Binnen agrarisch gebied zonder specifieke landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarde, uitbreiding mogelijk tot 3 ha. Glastuinbouwbedrijven in de achterduinrand, tot 2 ha.
Noordwest	Provincie Noord-Holland <ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunend (solitair) glas 2 ha • Ondersteunend glas 2.000m² per ha, onder voorwaarden Provincie Utrecht <ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunend (solitair) glas 2 ha
Oost	Provincie Gelderland <ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunend glas 300m², bij uitzondering tot 1000m² Provincie Overijssel <ul style="list-style-type: none"> • Geen ondersteunend glas toegestaan
Noord	Provincies <ul style="list-style-type: none"> • Het begrip 'ondersteunend glas' wordt niet genoemd Gemeentelijk niveau <ul style="list-style-type: none"> • In landbouwgebieden op het bouwperceel een paar honderd vierkante meter en via een vrijstellingsbepaling tot ca. 2000m²

Implementatie sanering van verspreid glas

De gekozen benadering van de beleidslijn (concentratie en sanering) is in het algemeen juist. Bij sanering van verspreid glas is niet helder wat identificatiecriteria zijn; hierdoor kunnen problemen ontstaan. Goed definiëren van verspreide glastuinbouw is essentieel.

Of onderscheid tussen ondersteunend glas en glas als neventak belangrijk is, hangt er van af. Vanuit de sector kan dit heel wezenlijk zijn, vanuit de ruimtelijke optiek minder. Wanneer verspreid glas wordt gedefinieerd ligt een RO-benadering voor de hand (DZW). Brabant definieert verspreid glas als volgt: benoeming van gebieden en rest is solitaire vestiging.

Voor ondersteund- en glas en glas als neventak wordt in Noord-Brabant een toename verwacht van ondersteunende voorzieningen in het algemeen. Ondersteunende voorzieningen worden gebruikt vanwege milieueisen en rentabiliteit. Naar verwachting wordt ondersteunend glas steeds belangrijker (DZ). Broeierij van bollen neemt toe en valt onder de definitie van ondersteunend glas in Noord-Holland mits de broeierij minder dan de helft van de productieomvang van het bedrijf is. Er is onvoldoende beeld hoe moet worden omgegaan met ondersteunend glas (DNW).

Aan reeds gevestigde bedrijven in min of meer regionale locaties zou ruimte gegeven moeten worden zich verder te ontwikkelen als ze in een concentratiegebied liggen. Hierbij kunnen lokale initiatieven om gebiedjes te herstructureren, zonder betrekking van de landelijke overheden, worden benut. Criterium dat hierbij kan gelden is duurzaamheid (DO, DNW).

Uitvoering sanering van verspreid glas

Bij uitvoering van de beleidslijn zijn problemen te verwachten. Bij uitvoering van de beleidslijn kunnen problemen ontstaan bij gerechtvaardigde verwachtingen door enorme schadeclaims. Tegenstemmen leidt niet tot enorme schadeclaims, maar realisering duurt wel veel langer (DZW). Problemen worden voorzien door het ontbreken van een probleemeigenaar die ook de bevoegdheden en middelen heeft om het probleem op te lossen. Een knelpunt kan ontstaan door behoefte aan maatwerk versus inflexibel beleid en regels (DNW).

Wanneer de beleidslijn wordt ingevoerd levert dit moeilijkheden op voor bedrijven die zijn gevestigd in de Ecologische hoofdstructuur. Prioriteitsvolgorde bij sanering van verspreid glas ligt eerst bij glas in de Ecologisch hoofdstructuur en solitaire vestiging. Per zone gelden in Noord-Brabant verschillende provinciale richtlijnen voor verspreid glas (DZ).

Aanbevelingen

Implementatie bundeling van glastuinbouw

Het huidige beleid uit het Bestuurlijk afsprakenkader tussen LNV en LTO is dat regionale autonome groei van glas is toegestaan (DO). Om knelpunten te voorkomen zou, onder voorwaarden (nee, tenzij), ruimte kunnen worden gegeven aan reeds gevestigde bedrijven zich verder te ontwikkelen. Doel hierbij zou kunnen zijn, dat bestaande initiatieven om lokaal solitair glas te saneren, worden ondersteund (DNW).

Het Rijksbeleid ten aanzien van de projectvestigingslocaties uit het bestuurlijke afsprakenkader (LNV en LTO, 6 januari 2000) is bovenregionaal voldoende helder. Het is aan te bevelen dat overige nieuwvestiging van glastuinbouw alleen in duurzame regionale locaties plaats kan vinden.

Aan reeds gevestigde bedrijven in min of meer regionale locaties zou ruimte gegeven moeten worden zich verder te ontwikkelen als ze in een concentratiegebied liggen. Hierbij kunnen lokale initiatieven om gebiedjes te herstructureren via maatwerk, zonder betrekking van de landelijke overheden, worden benut (DO, DNW).

In een discussie de afweging maken tussen inbreiden/uitbreiden van bestaande locaties versus stichten van nieuwe. Bepalen waar de grens ligt; criterium dat hierbij kan gelden is duurzaamheid (DNW). Om knelpunten bij het niet voldoende snel vollopen van de aangewezen projectvestigingslocaties elders in Nederland te voorkomen, moeten niet teveel nieuwe locaties tegelijkertijd in ontwikkeling genomen worden (DO).

Regionale vestigingen en de planologisch gereserveerde gebieden zouden tot 2010 niet moeten worden bevroren. Om flexibel ruimte te reserveren kan de benodigde ruimteclaim tussentijds worden herbevestigd (DZW).

Inzichten uit de Bouwsteen glastuinbouw VIJNO opnemen: ruimte voor ruimte (uit oogpunt van hoge kosten zeer aantrekkelijk); prognose areaal 2010; vitalisering Aalsmeer/Westland; discussie over uitbreiden bestaande locatie versus stichten van nieuwe (DNW).

- In het beleid aangeven waarom en hoe concentratiebeleid belangrijk is voor het Rijk (EC).
- De teelt van hoogproductieve gewassen onder glas, voor zover planologisch mogelijk, zoveel mogelijk in projectlocaties nabij centra (Zuidplaspolder, Haarlemmermeer) en vanwege te verwachten ruimteproblemen ook tien locaties elders (EC).
- Nieuwe projectlocaties, die een bovenregionale vestiging voorzien, in afhankelijkheid ontwikkelen met regionale duurzame locaties. Deze in omvang afgestemd op de regionale ruimtebehoefte op basis van herstructurering, uitbreiding en sanering (EC).
- Samenhang aanbrengen in het beleid (EC). Daarbij kan voor het beleidsspoor 'bundeling van glastuinbouw' onderscheid worden gemaakt in de volgende onderverdeling:
 - bestaande plancapaciteit buiten duurzame locaties zoveel mogelijk schrappen, wel onderscheid maken in plancapaciteit voor alleen glastuinbouwbedrijven en nevenbedrijven en voor ondersteunend glas;
 - geen nieuwvestiging meer voor gespecialiseerde glastuinbouwbedrijven en bedrijven als nevenvestiging buiten de duurzame locaties, voor ondersteunend glas bij voorkeur in bepaalde gebieden en niet overal;
 - alternatief bieden op duurzame vestigingslocaties.

Uitvoering bundeling van glastuinbouw

Na inventarisatie van verschillende clusters van tuinbouwbedrijven zou je moeten bepalen waar grenzen en overgangen liggen en hoe je beleidsmatig met deze categorieën om wil gaan. Daarbij ook nog eens kijken naar de gebieden uit het rapport Kansen voor Kassen om te voorkomen dat deze gebieden straks allemaal bij glastuinbouwconcentratiegebieden horen. Nagaan wat het criterium toen was en hoe dit uitpakt voor andere concentraties (EC).

Een nadere lokale uitwerking voor bestaande bedrijven kan worden gevonden in de vorm van Noord-Brabants beleid voor glastuinbouw in doorgroeigebieden. Dit zijn af te bakenen gebieden waar zich momenteel reeds een bepaalde glastuinbouw concentratie bevindt en waar de bestaande glastuinbouwbedrijven ruime ontwikkelingsmogelijkheden krijgen in geval wordt

voldaan aan eisen met betrekking tot water, milieu, energie, ruimte, natuur en landschap. Om als doorgroeigebied aangemerkt te worden moeten de gebieden aan bepaalde minimale eisen voldoen. Onderzoek naar de feitelijke mogelijkheden voor doorgroei van de aanwezige kassen, zal aan de hand van in de vastgestelde criteria op gemeentelijk niveau plaats moeten plaatsvinden (DZ).

- De rol en verantwoordelijkheden van de verschillende overheden moet beter aangegeven worden. Voor het succes van dit beleid is echter het bestemmingsplan van cruciaal belang, zodat in ieder geval de gemeenten prikkels moeten krijgen om mee te werken. Dat kan vanuit de gemeenten zelf vanwege landschap en natuur of vanwege de inzet van instrumentarium wat het Rijk ter beschikking stelt voor inrichting nieuwe locaties (STIDUG) of sanering van glas (EC).

Implementatie sanering van verspreid glas

De beleidslijn geeft aan dat het Rijk in ieder geval concentratie van glastuinbouw en sanering wil in de voor het Rijk waardevolle landschap- en natuurgebieden. Probeer na te gaan welke criteria spelen bij landschappelijke afweging van glas/plastic. Voorbeelden daarvan zijn Pact van Teijlingen, het Groene Hart en Visie Brabant. Rol van het Rijk is dat we moeten aangeven waar het voor het Rijk van belang is (bijvoorbeeld geen glas in EHS en Nationale landschappen) en binnen welke kaders het Rijk eventueel bereid is instrumenten in te zetten. Raadpleeg hiervoor eventueel (achtergrondkaarten) van kaart 22 uit de VIJNO 'kwaliteit natuur en landschap'.

De afweging moet een zekere kwaliteit hebben. Sanering van glas en de prioriteit en inzet van beleidsinstrumenten doen op basis van Landschapsplannen (door gemeenteraad vastgesteld, met heldere afweging waar wel of geen glas). Misschien helpt ook landschappelijke kwaliteit in het kader van de regeling Stimulering duurzame glastuinbouw, in ieder geval wel landschapsdeskundigheid inschakelen (EC).

Bij definitivering van solitair/verspreid glas zou naast een landschaps- en RO-benadering een kwaliteitsaspect kunnen worden toegevoegd, nl. het ligt op een plek waar men er last van heeft. Daarbij dienen belangen van waterberging, ontsluitingswegen, recreatiegebieden etc. dienen daarbij een rol te spelen (DZW).

De provincie Noord-Brabant heeft een standpunt ten aanzien van ondersteunende voorzieningen in de land- en tuinbouw. Voor een eerste bepaling van verspreid glas, inclusief plastic, kan de beleidsnota worden geraadpleegd om te definiëren (DZ). Bij doorlopen van de nota lijkt van belang of de voorzieningen een permanent of tijdelijk karakter hebben en de hoogte van de voorzieningen in het landschap. Deze criteria kunnen worden gehanteerd bij definiëring.

Er zou kunnen worden gesteld dat bedrijven met glastuinbouw als hoofdfunctie naar projectlocaties moeten en dat bedrijven met nevenfunctie (ondersteunend! EC) glas ter plekke kunnen blijven (DN). In dit geval moet onderscheid worden gemaakt tussen glas als hoofdfunctie en glas als nevenfunctie. Of dit onderscheid moet worden gemaakt bij de sanering van verspreid glas, hangt af van de situatie. Je kunt een bedrijf dat er nog niet aan toe is moeilijk dwingen zich te splitsen in een opengrondbedrijf en een glastuinbouwbedrijf (DNW).

Het is gezien het belang van verdere intensivering van een aantal opengronds tuinbouwteelten (als we dat als LNV belangrijk vinden), van belang dat we niet alles bevrozen. Probeer ook in beeld te brengen waarom het bedrijfsleven vindt dat bepaalde ontwikkelingen nodig zijn. Voor een goed inzicht moeten we weten waarom bepaalde beleidslijnen meer of minder draagvlak zullen hebben (zo wordt glas op niet-glastuinbouwbedrijven gezien als onderdeel van een totaal bedrijf en is grond bijna nooit het probleem, wel het verkrijgen van een bouwvergunning - EC).

Over de ontwikkeling van allerlei beschermingsconstructies bij niet-glastuinbouwbedrijven zijn ook al meerdere rapportjes gemaakt. Gezien de inventarisering van de opengrond-tuinbouwsectoren is te verwachten dat de toepassing van beschermende constructies alleen maar door zal gaan. Met name in de regio's West en Zuid is het de moeite waard de ontwikkelingen in beeld te brengen. Hierbij kan worden gericht op bouwblokbegrenzingsen en het onderscheid tussen vast/permanent (waarvoor een bouwvergunning nodig is) en los/tijdelijk (EC).

Er kunnen zes belangrijke voorwaarden voor concentratiebeleid worden genoemd (EC).

1. Nog aanwezige mogelijkheden moeten eerst worden bevroren! (dit levert waarschijnlijk al een bedrag aan planschade op).
2. De meerwaarde voor het landschap moet op vooral regionaal niveau duidelijk vastgelegd worden, oppassen dat gemeenten niet saneren voor doeleinden die hun goed uitkomen (infrastructuur, bedrijventerreinen + woningen), er moet dus sprake zijn van een meerwaarde over langere termijn, omgaan met glas/bedekkingen op niet-glastuinbouwbedrijven moet ook in dit beleid duidelijk zijn vastgelegd.
3. Het moet beleid zijn wat over een lange reeks van jaren loopt, ervaring leert dat het voor ondernemers zeer ingrijpende processen zijn, dus korte termijn successen zijn zeldzaam, het is vooral zaak van lange adem.
4. Er moet voldoende financiering zijn (wat voor de langere termijn bij overheden wel eens problematisch is), ofwel geld van overheden ofwel rood voor groen laten betalen.
5. Verplaatsende ondernemers moeten alternatief op korte afstand hebben.
6. Ondernemers moet duidelijkheid worden geboden, liefst boter bij de vis.

Uitvoering sanering van verspreid glas

De eerste prioriteit bij sanering, hebben bedrijven die liggen in gebieden met een zeer hoge landschappelijke of natuurwaarden, dus Ecologische hoofdstructuur. Voor gestart wordt moet ook goed geregeld zijn dat eventuele aanwezige latente ruimte niet als nog wordt benut (bevrozen bestaande, maar nog niet gerealiseerde glastuinbouwbestemmingen). Voor bedrijven die willen verplaatsen moet een alternatief op redelijke korte afstand worden geboden. In het kader van de VINEX verplaatsingen zijn daar wel ervaringen mee opgedaan. Daarvan zijn ook wel opkoopbedragen bekend. Belangrijke factor is ook duidelijkheid. Dus geen bedrijven aan het lijntje houden, planologisch bevrozen, steeds maar uitstellen. In Nijmegen heeft de formule om bedrijven te kopen, een groot gedeelte te betalen en bedrijven vervolgens hun bedrijf tegen een bepaald bedrag te laten terughuren goed gewerkt. Ondernemers hadden duidelijkheid, konden wel of niet het aankoopbedrag accepteren en hadden nog enkele jaren om naar verplaatsing of beëindiging toe te groeien (EC). Deze werkwijze is bij de tuinders in Lent goed gevallen!

Let bij het formuleren van beleid vooral op, of voor plannen voldoende (bestuurlijk) draagvlak bestaat. Daarnaast checken of glastuinbouwlocaties in breder verband zijn gezien, bijvoorbeeld IOP, waterproblematiek/-berging. In de afweging van uitbreiding van glastuinbouw alle belangen daarbij betrekken (onder andere natuur, landschap, recreatie, maar ook infrastructuur, woon- en bedrijfsbebouwing - DZW).

Waar het mogelijk is om verspreid glas te verbieden, bevrozen, schrappen en saneren: doen. Let op financiële schadeclaims bij gerechtvaardigde verwachtingen tot uitbreiding. Er is een mogelijkheid om verspreid glas te saneren met eventueel extra/compensatie rood ter bekostiging (DZW). In opdracht van de Commissie Ruimtelijke Inrichting van de Stuurgroep Glastuinbouw en Milieu heeft Kolpron Consultants BV een onderzoek uitgevoerd naar Instrumentarium concentratie verspreid glas. Deze informatie over een zestal instrumenten raadplegen voor instrumentarium voor concentreren van verspreid glas (EC).

1 Inleiding

In de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening (deel 1) staat het ruimtelijk beleid van de glastuinbouw op hoofdlijnen verwoord. In de Nota wordt voor de glastuinbouw uitgegaan van een herstructurering van bestaande glastuinbouwgebieden. Deze herstructurering is niet alleen voor de tuinders zelf van belang maar ook voor de regio. Een meer functioneel en duurzaam ingericht gebied voegt ruimtelijke kwaliteit toe aan de betreffende regio.

1.1 Doelstelling

Om de ruimtelijke kwaliteit te verhogen dient verrommeling en verglazing van relatief open landschappen door ondersteunend glas en glas als neventak te worden beperkt. Het beleid kan worden ingevuld door het leveren van de volgende inspanningen.

- Glastuinbouwbedrijven die als gevolg van herstructurering genoodzaakt zijn te verplaatsen, worden gevestigd op speciaal daarvoor bestemde projectlocaties. Voor de periode tot 2010 zijn over tien nieuwe locaties afspraken gemaakt tussen LTO en het Kabinet. Dit is gedaan op basis van het Afsprakenkader tussen LTO en het ministerie van LNV d.d. 6 januari 2000.
- Bij de ontwikkeling van duurzaam ingerichte projectlocaties zal uitdrukkelijk de koppeling moeten worden gelegd met het saneren van verspreid glas in de betreffende regio. Solitaire vestiging wordt tegengegaan. Immers, de ontwikkeling van 'verspreid glas' is vanuit landschappelijk oogpunt ongewenst. Nog niet gerealiseerde bestemmingen in streek- en bestemmingsplannen die vestiging of uitbreiding van losliggende glastuinbouw (solitair glas) mogelijk maken, worden geschrapt.

Bij de invulling van het ruimtelijk beleid voor de glastuinbouw LNV een belangrijke bijdrage. In het traject naar deel 3 van de 5e Nota RO en deel 1 van het tweede Structuurschema Groene Ruimte dient nadere invulling te worden gegeven van het ruimtelijk beleid voor de glastuinbouw. De Directie Landbouw geeft hieraan uitvoering. Hiertoe heeft de Directie een strategie uitgezet. Een onderdeel hiervan is een voorstel voor ruimtelijk beleid glastuinbouw. Hiertoe is onderstaande beleidslijn geformuleerd.

Een nadere invulling zou kunnen lopen volgens twee sporen. Dit zijn:

1. Bundeling van een concurrerende, veilige en duurzame glastuinbouw in locaties.
2. Sanering van verspreid glas.

Het doet er niet toe of de kassen van glas of ander materiaal (bijvoorbeeld kunststof) zijn gemaakt.

1.2 Uitwerking beleidslijn

1.2.1 Beleidsspoor 1 Bundeling van glastuinbouw

Hierin wordt onderscheid gemaakt in a) primaire ontwikkeling in projectlocaties, b) secundaire ontwikkeling in regionale locaties en c) clusters.

- a. Duurzame projectvestigingslocaties (>150 ha). Dit zijn de 10 locaties die zijn vastgelegd in het Bestuurlijk afsprakenkader tussen LNV en LTO, evenals het Westland en Aalsmeer. Hier is sprake van 100% glasdichtheid. De 10 locaties uit het Afsprakenkader zijn ook in de VIJNO opgenomen.
- b. Min of meer geconcentreerde glastuinbouwgebieden (de overige locaties uit het rapport 'Kansen voor kassen'). In de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening worden deze gerangschikt onder de categorie 'regionale vestigingen'. Buiten de projectvestigingslocaties is groei van primaire glastuinbouw in principe niet toegestaan, tenzij deze qua omvang is afgestemd op een aantoonbare specifieke regionale behoefte met als doel verspreid glas te saneren en de gewenste bundeling van glas in die regio tot stand te brengen. Moet er ruimte gegeven

worden aan reeds gevestigde bedrijven zich verder te ontwikkelen? Gezien het streven naar duurzame projectvestigingslocaties lijkt het logisch om de 'nee, tenzij formulering' aan te scherpen. Moeten de regionale vestigingen én de planologisch gereserveerde gebieden tot 2010 echt worden bevroren? Deze gebieden krijgen de mogelijkheid om door te groeien naar het niveau van een duurzame projectvestigingslocatie (a). Hiervoor moet een plan worden ingediend dat voldoet aan duurzaamheidscriteria. Als er voor 2010 geen plan is ingediend, worden de planologisch gereserveerde gebieden geschrapt.

- c. Clusters van bedrijven (LTO noemt in haar vervolgvisie 'Nederland Tuinbouwland; de volgende stap' een omvang van 10 ha glas).

1.2.2 Beleidsspoor 2 Sanering van verspreid glas

In lijn met de VIJNO zal verspreid glas worden verboden, bevroren, geschrapt en gesaneerd. (In een LEI-studie is gewerkt met fysieke dichtheden glas (in percentages) op een grid van 25 ha: t/m 5% fysiek glas per ha: hiervan is in totaal 130 ha (bruto), t/m 10% fysiek glas per ha: hiervan is in totaal 260-270 ha (bruto)).

1.3 Probleemstelling

Op verzoek van Directie Landbouw is deze beleidslijn ter toetsing aan deskundigen van de vijf LNV regiodirecties voorgelegd. Aan hen is gevraagd of bij uitvoering van de beleidslijn mogelijke problemen zijn te verwachten en of nieuwe ideeën voor alternatief beleid kunnen worden aangegeven.

Ziet u bij uitvoering van de beleidslijn voor glastuinbouwlocaties mogelijke problemen en kunt u nieuwe ideeën aangeven?

De vraag naar mogelijke problemen is onderverdeeld naar bundeling van glastuinbouw en sanering van verspreid glas. Deze vragen zijn door middel van een elektronische enquête voorgelegd. Voor deze werkwijze is gekozen omdat hiermee relevante gebiedsgerichte voorbeelden ter sprake kunnen komen, die zijn aangedragen door sector- en landschappelijke deskundigen. Door de toepassing van e-mail is het mogelijk om in het beperkte tijdspad van de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening in korte tijd belangrijke informatie in te brengen.

Het resultaat van onder andere deze reacties is voorliggend document, dat als input dient voor een nadere standpuntbepaling van LNV voor het omgaan van glastuinbouwactiviteiten in de Groene Ruimte.

1.4 Leeswijzer

Deel A is een weergave van reacties op voorgesteld nationaal ruimtelijk beleid voor de glastuinbouw van deskundigen van de vijf LNV regionale beleidsdirecties. Dit deel gaat over bundeling van glastuinbouw in Nederland. Deel B zijn reacties van dezelfde regiodirecties en dit deel gaat over sanering van verspreide glastuinbouw.

Over het voorgestelde ruimtelijke beleid zijn enquêtevragen opgesteld, en deze zijn opgenomen in bijlage 2. De volledige tekst van de reacties van de vijf LNV-regiodirecties op het voorgestelde ruimtelijk beleid voor de glastuinbouw is opgenomen in bijlage 3.

Ten slotte vormen de hoofdstukken 2 en 3 een samenvatting van reacties op de enquête. In deze hoofdstukken staan letternummer codes die verwijzen naar de nummering van de enquête. Voor aanvullende informatie kan via de codes snel de oorspronkelijke brontekst van de reactie op de enquête worden opgezocht in bijlage 3.

Deel A Bundeling van glastuinbouw

2 Reacties op voorgesteld beleid

2.1 Directie Noord

Bij bundeling van glastuinbouw (beleidsspoor 1) zouden bij duurzame projectvestigingslocaties naast de 10 locaties die zijn vastgelegd in het Bestuurlijk afsprakenkader tussen LNV en LTO ook de volgende locaties moeten worden toegevoegd. Het gaat ook om de locaties uit de voetnoot van het afsprakenkader als Hoogezand-Sappemeer, Harmelerwaard en de Veenstreek.

Tot regionale locaties (uit het rapport 'Kansen voor kassen') kunnen ook de locaties uit de voetnoot van het Bestuurlijk afsprakenkader worden gerekend. Voor deze locaties zou ruimte kunnen worden gegeven aan kleine ontwikkelingen maar niet ongelimiteerd.

Regionale vestigingen én de planologisch gereserveerde gebieden zouden tot 2010 niet moeten worden bevroren.

In het algemeen geeft de beleidslijn voldoende ruimte en garanties voor het voortbestaan van de glastuinbouw.

Conclusies

- In het algemeen geeft de beleidslijn voldoende ruimte en garanties voor het voortbestaan van de glastuinbouw.
- Bij bundeling van glastuinbouw zouden bij duurzame projectvestigingslocaties naast de 10 locaties die zijn vastgelegd in het Bestuurlijk afsprakenkader tussen LNV en LTO ook de locaties uit de voetnoot moeten worden toegevoegd.
- Regionale vestigingen en de planologisch gereserveerde gebieden zouden tot 2010 niet moeten worden bevroren.

2.2 Directie Oost

De benadering van de beleidslijn (bundeling en sanering) is op zich juist maar er moet niet te rigide mee omgegaan worden (C2). Het huidige beleid uit het Bestuurlijk afsprakenkader LNV/LTO van 6 januari 2000 is dat regionale autonome groei van glas is toegestaan (A2).

Een knelpunt kan ontstaan bij het voldoende snel vollopen van de aangewezen projectvestigingslocaties elders in Nederland als teveel locaties tegelijkertijd in ontwikkeling genomen worden. Om deze reden ziet Zeeland grootschalige projectvestiging niet zitten, de economische risico's blijken te groot. Bijkomend probleem is dat naar het schijnt een behoorlijk deel van de tuinders uit het Westland en Aalsmeer na beëindiging ter plekke geen ambities meer hebben elders weer opnieuw te beginnen (leeftijd/ontbreken bedrijfsopvolger). Het idee bestaat dat deze "vrijkomende ruimte" wel weer opgevuld zal worden door 'nieuwkomers' in de sector, echter minder snel in de tijd. Dit kan kostbaar zijn voor de Stiduglocaties (A1).

Bij invoering van de beleidslijn zijn problemen te verwachten bij de regionale locaties. Zij kunnen zich niet ontwikkelen (planologische beperking) tot de gewenste minimum omvang (A4).

Oost ken een aantal satellietgebieden (grote Ingh, de Hoven/Twello Huissen/Zevenaar) waarin autonome ontwikkeling (groei) plaats vindt, bovendien wil men in die gebieden ook gaan herstructureren, vanwege ongunstige bedrijfsstructuur, ruimtegebrek e.d. Bij de plannen is ook aandacht voor sanering van lokaal solitair glas. We hebben het over gebieden met 25 - 60 ha netto glas. De vrees bestaat dat dit proces door de onderliggende voorstellen bemoeilijkt zal worden. Men heeft oog voor landschappelijke inpassing en recreatie, maar zal door de beperkt beschikbare ruimte nooit kunnen uitgroeien tot een omvang van 150 ha, nodig om aan de duurzaamheidcriteria te voldoen (A2, A5).

Overigens is het begrip duurzaamheid een relatief begrip. Afhankelijk van de teelt/gewas en afhankelijk van de regionale ruimtelijke situatie kunnen ook kleinere locaties dan de genoemde 150 ha duurzaam zijn. De 150 ha is teveel gekoppeld aan gebruik van restwarmte. Teelt van

fresia's en chrysanten bijvoorbeeld heeft daar geen behoefte aan, en kan met WKK en warmteopslag heel duurzaam zijn (A4).

Op zich zou ook iets te zeggen zijn voor beleid voor kleinschaliger concentratie voor satellieten, vooral als de teelten niet energie intensief zijn, of als er een juiste mix van teelten is om energie en CO2 behoefte binnen de cluster te dekken. Je zou je ook kunnen voorstellen dat locaties voor bouw van nieuwe woonwijken tijdelijk (15 jaar) dienst zouden kunnen doen als regionale glaslocatie.

Glas zou heel mooi passen in de overgang van stad naar land, of op bedrijventerreinen waar ze tussen industriële bedrijven staan, dit maakt bedrijventerreinen visueel en wat betreft beleving aantrekkelijker. Je zou dan naar meer locaties en kleinschaliger kunnen gaan dan nu met het Stidugbeleid. Bovendien doe je zo ook wat aan het local for local idee. Denk ook aan aanbod van laaggeschoolde arbeid wat zo wat meer gespreid wordt en dus makkelijker in is te voorzien (C3).

Conclusies

- De benadering van de beleidslijn is op zich juist.
- Het huidige beleid uit het Bestuurlijk afsprakenkader tussen LNV en LTO is dat regionale autonome groei van glas is toegestaan.
- Een knelpunt kan ontstaan bij het niet voldoende snel vollopen van de aangewezen projectvestigingslocaties elders in Nederland als teveel locaties tegelijkertijd in ontwikkeling genomen worden.
- Bij invoering van de beleidslijn zijn problemen te verwachten bij de regionale locaties. Zij kunnen zich niet ontwikkelen tot de gewenste minimum omvang.
- De vrees bestaat dat bij uitvoering van de beleidslijn het proces van bestaande initiatieven om van lokaal solitair glas (25 - 60 ha) te saneren, bemoeilijkt zal worden. Dit komt doordat bestaande regionale locaties zich niet meer kunnen ontwikkelen.

2.3 Directie Noordwest

Er zijn problemen te verwachten bij uitvoering van de beleidslijn omdat verplaatsing met beleidsdruk lastig is (zie de stroperigheid van de ontwikkeling van 10 projectlocaties). Met een actief beleid verplaatsen zal de sector nog afwachtender maken (A1). De overheid maakt namelijk de verspreide ligging van bedrijven, de geringe omvang van gebieden haar probleem, i.p.v. een probleem van de sector of de individuele bedrijven. Het individuele bedrijf vindt wel een oplossing als het ruimte nodig heeft door een deal (met de gemeente, een buurman of iets dergelijks), andere teelt, groter bedrijf kopen, tweede locatie/dependance, of gewoon uitboeren op een termijn van 20 jaar.

De beleidslijn gaat voorbij aan maatwerk (A2). Het is de verwachting dat de politieke wil bij de provinciale en gemeentelijke overheden er misschien wel is, maar dat men direct tegen de kosten aanloopt. Dat is naar schatting nu al een probleem daar waar bedrijven weg moeten i.v.m. EHS. Je ziet ook initiatieven ontstaan om gebiedjes te herstructureren zonder betrekking van de landelijke overheden. Waarschijnlijk verwacht men op die manier beter maatwerk te kunnen leveren dan via generiek overheidsbeleid te realiseren is. Voorbeeld hiervan is Ter Aar e.o.

Aan reeds gevestigde bedrijven in min of meer regionale locaties zou ruimte gegeven moeten worden zich verder te ontwikkelen als ze in een concentratiegebied liggen.

Om na 2010 voldoende uitbreidingsruimte te hebben voor glastuinbouw (misschien buiten de bestaande sectoren) moeten projectlocaties worden opgewaardeerd door bijvoorbeeld te herverkavelen.

Conclusies

- Er zijn problemen te verwachten bij uitvoering van de beleidslijn omdat verplaatsing met beleidsdruk lastig is.
- De overheid maakt bij invoering van de beleidslijn de verspreide ligging van bedrijven, de geringe omvang van gebieden haar probleem, in plaats van een probleem van de sector of de individuele bedrijven.
- De beleidslijn gaat voorbij aan maatwerk.

- Het is de verwachting dat de politieke wil bij de provinciale en gemeentelijke overheden er misschien wel is, maar dat men direct tegen de kosten aanloopt.
- Onduidelijk is of herstructureringsbeleid valt binnen de beleidslijn, en of deze ook is bedoeld voor andere gebieden dan Westland en Aalsmeer.
- Onduidelijk is wat of er gevolgen zijn voor de biologische glastuinbouw als dit beleid wordt ingezet.

2.4 Directie Zuidwest

Tot projectlocaties worden de tien vastgelegde (onder andere in de VIJNO) locaties gerekend met 100% glasdichtheid. Niet expliciet is vermeld, wat onder 100% glasdichtheid wordt verstaan. Voorstel is om daaronder tevens te voegen de nodige groene en blauwe elementen!

Het beleid ten aanzien van regionale locaties is niet voldoende helder. Met name waar er toch glastuinbouwbedrijven zijn/komen, kunnen deze dan, vanwege de economische levensvatbaarheid, uitbreiden, eventueel zelfs tot een projectlocatie? Mogelijk dat daarmee de concentratiegedachte in het geding komt.

Een vraag is of regionale locaties + planologisch gereserveerde gebieden tot 2010 moeten worden bevroren. Indien deze gebieden zijn 'meegenomen' in de VIJNO dan lijkt reserveren inderdaad gewenst. Het jaar 2010 komt in het algemeen als een te lange periode voor. Wellicht is zulks te ondervangen door tussentijdse herbevestiging van benodigde ruimteclaim. Bijvoorbeeld bij gelegenheid van de herziening van het streekplan. Voorts kan in overleg met de provincie hieromtrent bestuurlijke afspraken worden gemaakt.

Clusters van bedrijven moeten in ieder geval passen in het algemeen ruimtelijk gewenst kader. Spoor 1 (Bundeling) sluit spoor 2 (Sanering) niet uit. De beleidslijn is conform de beleidslijn in de VIJNO. In randvoorwaardelijke sfeer geeft de beleidslijn voldoende ruimte en garanties voor het voortbestaan van de glastuinbouw (A6). Problemen bij uitvoering van de beleidslijn kunnen ontstaan door onvoldoende bestuurlijk draagvlak o.a. in de Zuidplaspolder (A1). Bij de ontwikkeling van regionale locaties kan in individuele gevallen maatwerk nodig zijn (A2). Problemen kunnen ontstaan door vertraging, door tegenwerking van één van de vele hierbij betrokken partijen (complexiteit). Hiervan kan een mogelijke precedentwerking uitgaan (A7). Problemen kunnen gaan spelen in het Westland: aanleg wegen, groen, kust(veiligheid), binnenduinrand. Groene Hart: Nieuwkoopse Plassen. Zie ook Pilotproject van de provincie Zuid-Holland (A5).

Conclusies

- De beleidslijn is conform de beleidslijn in de VIJNO. In randvoorwaardelijke sfeer geeft de beleidslijn voldoende ruimte en garanties voor het voortbestaan van de glastuinbouw.
- Niet expliciet is vermeld, wat onder 100% glasdichtheid wordt verstaan.
- Het beleid ten aanzien van regionale locaties is niet voldoende helder.
- Een vraag is of regionale locaties + planologisch gereserveerde gebieden tot 2010 moeten worden bevroren.

2.5 Directie Zuid

De beleidslijn geeft voldoende ruimte en garanties waardoor de glastuinbouw kan sterker worden door samenwerking. Bovendien zijn er mogelijkheden voor een omgevingsgerichte glastuinbouw (milieu, landschap, water inzet energie etc.). Wanneer de beleidslijn wordt doorgevoerd is het voor de verplaatsing van bestaande solitaire vestigingen de vraag of de 10 locaties voldoende ruimte bieden (A6, A1).

In de beleidslijn zijn de volgende aspecten vergeten: efficiënte inzet van energie, milieu etc. (C1).

Een alternatieve beleidslijn is denkbaar in de vorm van de Brabantse aanpak (Visie Glastuinbouw Noord-Brabant) van uitgangspunten en uitwerking. De uitgangspunten zijn concentratie, herstructurering, opvang overloop uit het westen, ruimte voor de sector en weren en saneren uit bijzondere gebieden (C3).

Bij de ontwikkeling van regionale locaties worden geen problemen voorzien als er voldoende ruimte (projectlocaties) is bij de betrokken overheden (A2). De provincie Noord-Brabant gaat uit van het volgende beleid.

- Vestigingsgebieden (waaronder projectlocaties): vestiging en uitbreiding is hier mogelijk. In beide gevallen wordt een projectmatige aanpak voorzien.
- Doorgroeigebieden: kleine clusters glastuinbouw (minimaal 4 volwaardige glastuinbouwbedrijven binnen een straal van een kilometer): mogen onbeperkt uitbreiden als door samenwerking de locatie getoetst worden aan een aantal sturende en inrichtingscriteria zoals wateraanvoer/afvoer, efficiënte inzet van energie, landschappelijk inpassing etc (zie beleidsnota). Pas als in een uitvoeringsplan gemaakt door omgeving (glastuinders, natuur en milieuorganisaties onder regie van de gemeente) kan een predikaat doorgroeigebied worden verkregen. Uitvoering van het plan dient op een projectmatige wijze plaats te vinden. Potentiële doorgroeigebieden zijn door de provincie limitatief aangewezen.
- Gebieden met bijzondere status: dit zijn gebieden met een bijzondere problematiek, die geen doorgroeigebied kunnen worden. Hier is maatwerk op van toepassing. Provincie gaat samen met gemeente glastuinders en natuur- en milieuorganisatie maatwerk leveren. Dit kan zich uiten bijvoorbeeld een salderingsaanpak (B7).
- Solitaire vestigingen mogen onder voorwaarden verder uitbreiden tot 3 ha in agrarisch gebied zonder meerwaarde.

Er is bewust gekozen voor een strak en stringent beleid om zodoende weglekeffecten te vermijden (enerzijds ruimte geven anderzijds ongewenst ontwikkelingen tegengaan).

De verwachting is dat door dit beleid 80% van de problematiek van de glastuinbouw wordt opgelost.

Conclusies

- De beleidslijn geeft voldoende ruimte en garanties waardoor de glastuinbouw sterker kan worden door samenwerking.
- In de beleidslijn zijn de volgende aspecten vergeten: efficiënte inzet van energie, milieu.
- Een alternatieve beleidslijn is denkbaar in de vorm van de Brabantse aanpak (Visie Glastuinbouw Noord-Brabant) van uitgangspunten en uitwerking.

Deel B Sanering van verspreid glas

3 Reacties op voorgesteld beleid

3.1 Directie Noord

De gekozen benadering van de beleidslijn (concentratie en sanering) is in het algemeen juist (C2). Er zou nog kunnen worden gesteld dat bedrijven met glastuinbouw als hoofdfunctie naar projectlocaties moeten en dat bedrijven met nevenfunctie glas ter plekke kunnen blijven (C1).

Bij sanering van verspreid glas is niet helder wat identificatiecriteria zijn en de financiering is niet geregeld; hierdoor kunnen problemen ontstaan. Enkele voorbeelden hiervan zijn: Eelde-Paterswolde; Zandweer (Gr.); Zuidbroek (Gr); incidentele verspreiding van <1000 m² glas/plastic bij agrarische bedrijven uit andere sector (anjers, vaste planten, perkgoed); tunnelkassen in Drenthe (A5, B3).

Goed definiëren van verspreide glastuinbouw is essentieel. Daarbij moet onderscheid worden gemaakt tussen glas als hoofdfunctie en glas als nevenfunctie (B8). Definiëring van de hoofd- en nevenfunctie kan afhankelijk worden gemaakt van bijvoorbeeld de soort teelt en of de teelt hoort bij de hoofdfunctie van het betreffende bedrijf. Bij definiëring moet niet worden uitgegaan van de grootte van het oppervlak maar van de hoofd- of nevenfunctie. Denk ook aan de LTO-discussie tussen Hoogervorst, De Vries en Langeslag over wat glastuinbouw is. Volgens Hoogervorst alles, maar volgens De Vries en Langeslag: alles wat geen snijbloemen/potplanten of glasgroente is, is iets anders dan glastuinbouw (trek van bollen zit daar wat tussen).

Een andere definitie van verspreid glas zou kunnen luiden 'alles wat buiten de duurzame glastuinbouwlocaties in het streekplan valt' (B6).

Verspreide glastuinbouw is geen probleem en speelt nauwelijks (B1). Er is een gestage groei mogelijk door intensivering en neventakactiviteiten bij akkerbouwers (B7). In de provinciale plannen komt het begrip ondersteunend glas niet voor. In de plannen worden de volgende mogelijkheden genoemd voor activiteiten en/of uitbreiding van complexvorming (B2).

Provincie Drenthe: Er zijn mogelijkheden voor kwekerijen ten behoeve van land- en tuinbouwproducten mits binnen voormalige agrarische bebouwing. De vestiging van blaastunnels en tunnelkassen is in het algemeen mogelijk binnen de zones I en II (landbouw primaire functie), waarbij beperkingen gelden naar hoogte en de periode van plaatsing.

Provincie Groningen: Uitbreiding, her- en nieuwvestiging van agrarische bedrijven moeten aansluiten op de landschappelijke hoofdstructuur en omvang en uiterlijk moeten passen in het landschap.

Provincie Friesland: Voor glastuinbouwbedrijven buiten het concentratiegebied is ruimte. Enige mate van complexvorming, gebaseerd op specifieke (infrastructurele) en landschappelijke mogelijkheden geniet de voorkeur boven incidentele vestigingen.

Op gemeentelijk niveau is het beeld voor ondersteunend glas divers. Als grote lijn geldt dat in gebieden met voornamelijk een landbouwfunctie er op het agrarisch bouwperceel er bij recht een mogelijkheid is om en paar honderd vierkante meter kassen te bouwen. Via en vrijstellingsbepaling kan dit meestal vergroot worden tot ca. 2000 m²

Conclusies

- De gekozen benadering van de beleidslijn (concentratie en sanering) is in het algemeen juist.
- Bij sanering van verspreid glas is niet helder wat identificatiecriteria zijn en de financiering is niet geregeld; hierdoor kunnen problemen ontstaan.
- Goed definiëren van verspreide glastuinbouw is essentieel.
- Verspreide glastuinbouw is geen probleem en speelt nauwelijks.
- In de provinciale plannen komt het begrip ondersteunend glas niet voor.

- Op gemeentelijk niveau geldt als grote lijn dat in landbouwgebieden op het bouwperceel een paar honderd vierkante meter kassen kan worden gebouwd. Via een vrijstellingsbepaling kan dit meestal vergroot worden tot ca. 2000 m².

3.2 Directie Oost

Er komt in Oost veel verspreid glas voor. Het vormt vooral landschappelijk een probleem vanwege ongunstig ligging. Een ander probleem is milieuhygiënische duurzaamheid maar dat kun je wel tackelen met ander beleid.

Onduidelijk is de hoeveelheid verspreid glas (hangt ook met de definitie samen) maar het zou wel eens richting 200 ha kunnen gaan. Sanering à f 320.000,- ha⁻¹ is dan we erg kostbaar. Is dat geld er wel? Eventuele sanering zou moeten beginnen bij bedrijven die in de EHS liggen (A3).

Op het vlak van ondersteunend glas en glas als neventak in groeisectoren bestaat naar verwachting een behoefte van ± 25% extra. Groeisectoren zijn boomteelt en teelt van vaste planten, hiermee komt het totaal op 100 à 110 ha (B7).

De Provincie Gelderland stelt een maximumareaal aan ondersteunend glas van 300 m² en bij uitzondering tot 1000 m², alleen daar waar dit uit landschappelijke overwegingen kan. De Provincie Overijssel wil helemaal geen ondersteunend glas toestaan. Dit staat ook zo in de streekplannen, men streeft ernaar alle glas in de Koekoekspolder te concentreren.

Het onderscheid tussen glas als hoofdfunctie en glas als nevenfunctie is niet relevant bij sanering van verspreid glas. Ter bepaling van verspreid glas, is de landschapsbenadering als definitie het meest logisch omdat dit in feite ook doel van het beleid is.

Conclusies

- Er komt in Oost veel verspreid glas voor. Het vormt vooral een landschappelijk probleem vanwege ongunstig ligging.
- Onduidelijk is de hoeveelheid verspreid glas maar het zou wel eens richting 200 ha kunnen gaan. De definitie van verspreid glas is hierbij belangrijk.
- De Provincie Gelderland stelt een maximumareaal aan ondersteunend glas van 300 m² en bij uitzondering tot 1000 m².
- De Provincie Overijssel wil geen ondersteunend glas toestaan, men streeft ernaar alle glas in de Koekoekspolder te concentreren.
- Het onderscheid tussen glas als hoofdfunctie en glas als nevenfunctie is niet relevant bij sanering van verspreid glas.

3.3 Directie Noordwest

Bij uitvoering van de beleidslijn zijn problemen te verwachten bij de sanering van verspreid glas. Dit komt door de hoge kosten, lastige procedures als de tuinder niet mee wil werken etc. (A3, B1). Problemen worden veroorzaakt door m.n. geld gebrek, ontbreken van een probleemeigenaar die ook de bevoegdheden en middelen heeft om het probleem op te lossen, behoefte aan maatwerk versus inflexibel beleid en regels (A4). Hetgeen we in gaan zetten heeft een doorlooptijd van minimaal 20 jaar en dat maakt het heel lastig (5 kabinetten, GS en en B & W's versus de economische afschrijving van 1 kas).

Een goed gedocumenteerd voorbeeld over verplaatsing van bedrijven als gevolg van functieverandering is de Harmelerwaard. In de provincie Utrecht krijg je denk ik problemen. De glastuinbouwconcentraties zijn circa 30 ha. Er ligt veel verspreid en ondersteunend glas en er is geen projectvestigingslocatie (B1). Daarnaast liggen er nogal wat bedoelingen op het gebied van landschap, gebiedskwaliteit (de Venen, de Vallei). En de stedelijke druk is hoog. Tuinders die blijven zitten worden waarschijnlijk wel een keer voor een bedrijven terrein of voor woningen uitgekocht (A5).

Naar verwachting wordt ondersteunend glas steeds belangrijker gezien het toenemende risico en de afnemende ruimte om risico te kunnen nemen m.b.t. tot de oogst en kwaliteit van het product. Voorbeeld van de autonome ontwikkeling zie je in de aardbeiteelt. Ook de broeierij van bollen op teelt bedrijven neemt toe en valt onder de definitie van ondersteunend glas in Noord-Holland mits de broeierij minder dan de helft van de productieomvang van het bedrijf is. Dan mag per ha maximaal 2000 m² glas worden gebouwd. Ook zie je een toename van boog- en gaaskassen als tijdelijke constructie (B7).

Zolang er een markt is en de sector concurrerend kan leveren zal de glastuinbouw wel blijven bestaan. De concurrentiebeperkingen komen eerder uit andere beleidsvelden dan ruimtelijke ordening (A6).

Bij definitivering van solitair/verspreid glas zou naast een landschaps- en RO-benadering een kwaliteitsaspect kunnen worden toegevoegd, nl. het ligt op een plek waar men er last van heeft (B3).

Provincies stellen de volgende maxima aan ondersteunend (solitair) glas. Noord-Holland 2 ha, Utrecht 2 ha, Flevoland ? Ondersteunend glas: Noord-Holland 2.000 m² per ha mits de productieomvang van de ondersteunende tak niet groter is dan de helft van de totale productieomvang (B2).

Of onderscheid moet worden gemaakt tussen glas als hoofdfunctie en glas als nevenfunctie bij de sanering van verspreid glas hangt af van de situatie. Je kunt een bedrijf dat er nog niet aan toe is moeilijk dwingen zich te splitsen in een opengrondsbedrijf en een glastuinbouwbedrijf (B8).

Er is onvoldoende beeld hoe moet worden omgegaan met ondersteunend glas (tijdelijke bedekking?). Is het voorgestelde beleid een actief verplaatsings- en saneringsbeleid, met instrumentarium, voor andere gebieden dan Westland en Aalsmeer?

Nog opnemen: punten uit de bouwsteen zoals ruimte voor ruimte; prognose areaal 2010; vitalisering Aalsmeer /Westland; discussie over uitbreiden bestaande locatie versus stichten van nieuwe.

Conclusies

- Bij uitvoering van de beleidslijn zijn problemen te verwachten. Deze worden vooral veroorzaakt door geld gebrek, ontbreken van een probleemeigenaar die ook de bevoegdheden en middelen heeft om het probleem op te lossen, behoefte aan maatwerk versus inflexibel beleid en regels.
- Naar verwachting wordt ondersteunend glas steeds belangrijker. Broeierij van bollen neemt toe en valt onder de definitie van ondersteunend glas in Noord-Holland mits de broeierij minder dan de helft van de productieomvang van het bedrijf is.
- Provincies stellen de volgende maxima aan ondersteunend (solitair) glas. Noord-Holland 2 ha, Utrecht 2 ha, Flevoland ? Ondersteunend glas: Noord-Holland 2.000 m² per ha mits de productieomvang van de ondersteunende tak niet groter is dan de helft van de totale productieomvang.
- Er is onvoldoende beeld hoe moet worden omgegaan met ondersteunend glas.

3.4 Directie Zuidwest

De benadering (concentratie en sanering) is op zich, als grote lijn, correct. Misschien in individuele/ad hoc gevallen knelsituaties (C2). Let bij het formuleren van beleid vooral op, of voor de plannen voldoende (bestuurlijk) draagvlak bestaat! Daarnaast checken of glastuinbouwlocaties in breder verband zijn gezien, bijvoorbeeld IOPW, waterproblematiek/-bergings (C1).

Waar met mogelijk is om verspreid glas te verbieden, bevroren, schrappen en gesaneerd: doen. Let op financiële schadeclaims bij gerechtvaardigde verwachtingen tot uitbreiding. Er is een mogelijkheid om verspreid glas te saneren met eventueel extra/compensatie rood ter bekostiging. Essentieel in deze is, dat eerst planologisch glas wordt 'gesaneerd', dan pas het feitelijke saneren.

Bij uitvoering van de beleidslijn kunnen problemen ontstaan bij gerechtvaardigde verwachtingen door enorme schadeclaims. Uitkopen kost ook veel geld. Wegbestemmen (in een bestemmingsplan) is goedkoper, maar realisering duurt wel veel langer (A3).

Er zijn probleemgevallen in verspreide glastuinbouw, bijvoorbeeld bij de realisering van de Groen Blauwe Slinger in de omgeving van Pijnacker. Dit vergt zeer veel financiële middelen. Ook op Voorne Putten wordt inspanning gevestigd (B1).

Wanneer verspreid glas wordt gedefinieerd ligt een RO-benadering voor de hand. Immers vanuit die invalshoek is na afweging van *alle daarbij betrokken belangen* (onder andere natuur, landschap, recreatie, maar ook infrastructuur, woon- en bedrijfsbebouwing), besloten tot (de mogelijkheid van) vestiging van glastuinbouw, al dan niet geclusterd. Het gaat er om, dat er geen eenzijdige afweging zal plaatsvinden. Belangen van waterberging, ontsluitingswegen, recreatiegebieden etc. dienen daarbij een rol te spelen (B3, B4).

Bij definiëring van verspreid glas is het essentiële verschil tussen ondersteunend glas en glas als neventak dat ondersteunend- grondgebonden is, neventak is niet-grondgebonden. Of onderscheid belangrijk is hangt er van af. Vanuit de sector kan dit heel wezenlijk zijn, vanuit de ruimtelijke optiek minder. Ter voorkoming van 'verrommeling' van het Bollengebied ware derhalve glas als neventak te weren en ondersteunend glas onder voorwaarden mogelijk te laten (B8). Voor de bollen- en boomteelt wel mogelijkheid tot ondersteunend glas, doch geen glas als neventak vanwege versnipperingseffecten (B7).

Conclusies

- De benadering (concentratie en sanering) is op zich, als grote lijn, correct.
- Bij uitvoering van de beleidslijn kunnen problemen ontstaan bij gerechtvaardigde verwachtingen door enorme schadeclaims.
- Wegbestemmen leidt niet tot enorme schadeclaims, maar realisering duurt wel veel langer.
- Er zijn probleemgevallen in verspreide glastuinbouw, bijvoorbeeld in de omgeving van Pijnacker en Voorne Putten.
- Wanneer verspreid glas wordt gedefinieerd ligt een RO-benadering voor de hand.
- Of onderscheid tussen ondersteunend glas en glas als neventak belangrijk is, hangt er van af. Vanuit de sector kan dit heel wezenlijk zijn, vanuit de ruimtelijke optiek minder.

3.5 Directie Zuid

Om verspreid glas te definiëren heeft Brabant gekozen voor de volgende benadering: benoeming van gebieden en rest is solitaire vestiging (B3). Hierin doorkruist de voorgestelde definiëring reeds goedgekeurd beleid (zie beleidsnota Provincie Brabant).

Wanneer de beleidslijn wordt ingevoerd levert dit moeilijkheden op voor bedrijven die zijn gevestigd in de EHS/GHS (A3). Landschap (verstening en verglazing) en EHS en natuurbeleid zijn de problemen, daarnaast ook het duurzaamheidskarakter van solitaire bedrijven en de economische overlevingskansen van dit soort bedrijven (B2).

In Brabant gaat een ontwikkelingsmij. aan de slag om bedrijven die "moeilijk" liggen (EHS/GHS) te verplaatsen. Ook bestaande solitaire vestigingen kunnen met hulp van de ontwikkelingsmij. verplaatsen. Hiervoor zijn geen middelen ter beschikking. Vanuit LNV is er een Studiegeregeling die een bijdrage levert aan het aantrekkelijk maken van de projectlocaties (pull-factor). Een pushfactor is er voor deze bedrijven niet. Prioriteitsvolgorde: EHS/GHS en solitaire vestiging
Per zone gelden verschillende provinciale richtlijnen voor verspreid glas (B2). Buiten de vestigings- en doorgroeigebieden (overig gebied) gelden de volgende grenzen.

- In 'agrarisch gebied zonder meerwaarde' kunnen solitaire vestigingen mogen onder voorwaarden verder uitbreiden tot 3 ha. Er komt in 'agrarisch gebied zonder meerwaarde' een splitsing tussen groeiende ondernemingen boven 3 ha en kleinschalige specialiteitproductie. De snelle groeiers moeten verplaatsen naar vestigingsgebieden; voor degenen die blijven geldt een bovengrens van 3 ha.
- In 'agrarisch gebied met meerwaarden' (landschaps-, natuur- en cultuurhistorische waarden) door middel van actief beleid ondersteunen van tuinders die willen verplaatsen. Bedrijven die in deze zone zijn gelegen moeten in principe verdwijnen.

- In de 'groene hoofdstructuur' liggen bedrijven die een aparte status hebben. Gezien de doelstelling die voor deze gebieden geldt, is hierin de groei van glastuinbouwbedrijven volstrekt niet gewenst. Intensivering van het grondgebruik en verdere verglazing staan haaks op de wens van extensivering en behoud en ontwikkeling van natuurwaarden in deze gebieden.

Ontstane problemen worden veroorzaakt door de volgende situaties (A4):

- bij glastuinder wil om te verplaatsen en middelen om te verplaatsen (tijd; investeringsmoment, geld; beschikt de tuinder over voldoende middelen);
- bij overheden die wel of geen ruimte willen bieden voor glastuinbouw;
- samenwerking overheden;
- goede regelgeving op lokaal niveau
- middelen om verplaatsing te ondersteunen;
- te grote toeloop vanuit het Westland en eventueel andere herstructureringsgebieden;
- Strategie is een de provinciale beleidsnota weergegeven.

Voorbeelden waar problemen ontstaan zijn Brabant (Asten, Deurne Someren, Sprang Capelle) en in Limburg spelen deze problemen op dit moment (A5).

Voor ondersteunden glas en glas als neventak wordt een toename verwacht van ondersteunende voorzieningen in het algemeen: in het bijzonder in aardbeienteelt (i.v.m. arbeidsomstandigheden) en containervelden, en ondersteunende glas in de boomteelt. Kortom: ondersteunende voorzieningen worden gebruikt vanwege milieueisen en rentabiliteit.

Onder ondersteunende voorzieningen vallen o.a. wandelkappen, vraatnetten, vaste tunnels, hoge tunnels/foliekassen schaduwhallen, vlakveldfolie, aardbeienstellingen, niet mens toegankelijke tunnels, afdekfolie, schermkappen, emissieschermen, containervelden (anti-worteldoek), regenkappen, verhardingen/teeltvloeren, boomteelthekken (B7).

Er moet wel onderscheid worden gemaakt tussen glas als hoofd- en glas als nevenfunctie maar dan wel gebonden aan een bovengrens voor wat ondersteunend glas (zie beleidsnota ondersteunende voorzieningen) onder voorwaarden van 2500 m2 vrijstelling tot maximaal 5000m2 in betreffende beleidscategorie. Voor boomteelt gelden andere maten (B8).

Conclusies

- Brabant definieert verspreid glas als volgt: benoeming van gebieden en rest is solitaire vestiging.
- Wanneer de beleidslijn wordt ingevoerd levert dit moeilijkheden op voor bedrijven die zijn gevestigd in de EHS/GHS.
- Prioriteitsvolgorde bij sanering van verspreid glas ligt eerst bij glas in de EHS/GHS en solitaire vestiging. Per zone gelden verschillende provinciale richtlijnen voor verspreid glas.
- Voor ondersteunden glas en glas als neventak wordt een toename verwacht van ondersteunende voorzieningen in het algemeen. Ondersteunende voorzieningen worden gebruikt vanwege milieueisen en rentabiliteit.
- Onder voorwaarden moet wel onderscheid worden gemaakt tussen glas als hoofd- en glas als nevenfunctie.
- Onder voorwaarden is glas als nevenfunctie mogelijk van 2500 m2 vrijstelling tot maximaal 5000m2 in betreffende beleidscategorie. Voor boomteelt gelden andere maten.

Bijlage 1 Lijst met geënquêteerden

Regio	Naam + voorvoegsel	Werkplek	Telefoon
Directie Noord Cascadeplein 6 9726 AD GRONINGEN	Jan Jansen (drs.ing.J.F.)	Afd. Ruimtelijke kwaliteit en Recreatie	050-5992349
	Kees Mulder (ing. C.)	Afd. Landbouw, Bosbouw en Visserij	050-5992362
Directie Oost Verzetslaan 30 7411 HX DEVENTER	Boudewijn van Lienen (ir.drs.B.A.P.)	Vakgroep Ruimtelijke Planning	0570-668887
	Harry Bulten (ing.H.G.)	Vakgroep Landbouw	0570-668843
Directie Noord-West Dalsteindreef 5 1112 XC DIEMEN	Alette van Embden (ir.A.G.)	Afd. Bos, Recreatie en Landschap	020-4953163
	Inge Hoogerbrugge (ir.I.D.)	Afd. Landbouw	020-4953158
	Maarten Timmer (ir.M.J.G.)	Afd. Landbouw & Visserij	020-4953149
Directie Zuid-West Burg. De Raedtsingel 69 3311 JG DORDRECHT	Hans Griep (mr.J.J.)	Recreatie, Bos en Landschap	078-6395425
	Rene Wouters (drs.R.B.M.)	Recreatie, Bos en Landschap	078-6395422
	Karin Peters (ir.K.B.M.)	Landbouw & Visserij	078-6395402
Directie Zuid Keizersgracht 5 5611 GB EINDHOVEN	Erik Perdijk (ir.E.J.)	Ruimte, Openluchtrecreatie en Landschap	040-2329188
	Arno Betting (A.J.A.W.M.)	Land- en Tuinbouw	040-2329127
	Gert Wissink (ir.G.)	Land- en Tuinbouw	040-2329112
Expertisecentrum LNV Galvanistraat 7 6716 AE EDE	Jan van Vliet (ir. J.A.M.)	Omgevingscondities nieuwe landbouwsystemen	0318-671509
Expertisecentrum LNV Marijkeweg 24 6709 PG WAGENINGEN	Rob Meijers (drs. R.)	Ruimtelijke Ordening en identiteit landelijk gebied	0317-747849

Bijlage 2 Enquêtevragen

Deel A Bundeling van glastuinbouw

Wanneer deze lijn wordt ingevoerd zijn dan problemen te verwachten bij:

1. De ontwikkeling van de 10 projectlocaties evenals het Westland en Aalsmeer (locatiekeuze, inrichting, vulling)?
2. De ontwikkeling van regionale locaties (mogelijkheden tot bundeling en sanering, beperking van regionale groei)?
3. De sanering van verspreid glas (identificatie, financiering)?
4. Wanneer problemen ontstaan, waar worden die dan door veroorzaakt?
5. Kent u voorbeelden waar deze problemen kunnen gaan spelen?
6. Geeft de voorgestelde beleidslijn voldoende ruimte en garanties voor het voortbestaan van de glastuinbouw?
7. Hoe pakt dit uit voor andere (c) concentraties?

Deel B Sanering van verspreide glastuinbouw

Voorgestelde definitie voor solitair/verspreid glas dichtheden glas (in percentages): 'Op een grid van 25 ha: t/m 5% fysiek glas per ha: hiervan is in totaal 130 ha (bruto), t/m 10% fysiek glas per ha: hiervan is in totaal 260-270 ha (bruto)'.

1. Is verspreide glastuinbouw in uw regio een probleem, en zo ja, wat is dat probleem?
2. Welke maxima stellen provincies en gemeenten in uw regio aan ondersteunend glas?
3. Is de gegeven definitie van solitair/verspreid glas een goed uitgangspunt bij de hantering van de voorgestelde lijn?

Ideeën voor alternatieve definities

Een landschapsbenadering:

verspreid glas wordt gedefinieerd als landschappelijk probleem: wanneer glastuinbouw de landschappelijke kwaliteit aantast, is het niet wenselijk en wordt gesaneerd. Dus niet areaal, maar landschappelijke inpassing is criterium.

Een RO-benadering:

verspreid glas wordt gedefinieerd als ruimtegebruikfunctie die "slecht" geclusterd is. Dit wordt afgewogen tegen de mate van clustering van andere ruimtegebruikfuncties Dus niet het areaal, maar de mate van clustering is criterium.

1. Wanneer u de alternatieve definities vergelijkt met de voorgestelde definitie, zijn dit dan interessante definities die verdere uitwerking verdienen?
2. Moet een definitie elementen uit alle drie de definities in zich hebben, of moet gekozen worden voor één definitie?
3. Is een andere definitie denkbaar en hoe luidt die?

In de beleidslijn is nog weinig aandacht voor ondersteunend glas en glas als neventak. Het is echter niet onbelangrijk. In de periode 1997-2000 is bijvoorbeeld de oppervlakte boomteelt onder glas met 87 ha toegenomen.

1. Welke ontwikkelingen zijn te verwachten tussen nu en 2020 op het vlak van ondersteunend glas en glas als neventak? Geef als het mogelijk is inzicht in de ontwikkelingen per sector (ook qua omvang).
2. Moet een onderscheid gemaakt worden tussen glas als hoofdfunctie en glas als nevenfunctie bij de sanering van verspreid glas?

Deel C Alternatieve beleidslijnen

1. Is een deel van de problematiek bij de voorgestelde beleidslijn vergeten? (Zo ja, wat dan?)
2. Is de gekozen benadering van de beleidslijn juist (concentratie en sanering)?
3. Is een alternatieve/betere beleidslijn denkbaar (zo ja, welke)

Bijlage 3 Resultaat enquêtevragen

Directie Noord	37
Directie Oost	39
Directie Noordwest	41
Directie Zuidwest	45
Directie Zuid	47

Directie Noord

Vooraf

Bij beleidsspoor 1, a, laatste zin: toevoegen: De 10 locaties en de locaties uit de voetnoot... idem, b, ruimte aan reeds gevestigde bedrijven? *Antwoord: kleine ontwikkelingen akkoord, niet ongelimiteerd.*

idem, b, Moeten ...bevroren? *Antwoord: nee*

Antwoorden op de vragen

A1: nee.

A2: nee.

A3: ja. Niet helder is wat identificatiecriteria zijn en de financiering is niet geregeld.

A4: zie A3.

A5: voorbeelden: Eelde-Paterswolde; Zandeweer (Gr.); Zuidbroek (Gr); incidentele verspreiding van <1000 m² glas/plastic bij agrarische bedrijven uit andere sector (anjers, vaste planten, perkgoed); tunnelkassen in Drenthe.

A6: ja.

A7: zie A5.

ad B.

voorgestelde definitie: niet helder.

B1: nee.

B2: Provincie Drenthe

Het begrip ondersteunend glas komt in het provinciaal omgevingsplan van de provincie Drenthe niet voor. Er zijn mogelijkheden voor kwekerijen ten behoeve van land- en tuinbouwproducten mits binnen voormalige agrarische bebouwing. De vestiging van blaastunnels en tunnelkassen is in het algemeen mogelijk binnen de zones I en II (landbouw primaire functie), waarbij beperkingen gelden naar hoogte en de periode van plaatsing.

Provincie Groningen

Het begrip ondersteunend glas komt in het provinciaal omgevingsplan van de provincie Groningen niet voor. Uitbreiding, her- en nieuwvestiging van agrarische bedrijven moeten aansluiten op de landschappelijke hoofdstructuur en omvang en uiterlijk moeten passen in het landschap.

Provincie Friesland

Het begrip ondersteunend glas komt in het streekplan van de provincie Friesland niet voor. Voor glastuinbouwbedrijven buiten het concentratiegebied is ruimte. Enige mate van complexvorming, gebaseerd op specifieke (infrastructurele) en landschappelijke mogelijkheden geniet de voorkeur boven incidentele vestigingen.

Op gemeentelijk niveau is het beeld voor ondersteunend glas divers. Als grote lijn geldt dat in gebieden met voornamelijk een landbouwfunctie er op het agrarisch bouwperceel er bij recht een mogelijkheid is om en paar honderd vierkante meter kassen te bouwen. Via en vrijstellingsbepaling kan dit meestal vergroot worden tot ca. 2000 m².

B3: nee, niet helder.

Ideeën voor alternatieve definities:

Landschapsbenadering kan, voorzover meer dan neventakgrootte. Ook afhankelijk van het type gebied (stadsrand kan meer hebben dan open gebied of coulisselandschap).

RO-benadering: opm.: zie streekplan nu.

B4: ja.

B5: vraagteken: pas op voor wolligheid!

B6: andere definitie: alles wat buiten de duurzame glastuinbouwlocaties in het streekplan valt.

B7: een gestage groei vanwege intensivering en neventakactiviteiten bij akkerbouwers. Overigens gaat het vaak om plastic tunnels etc. en dus niet alleen over letterlijk glas.

B8: ja, hoofdfunctie zou naar glasvestigingslocaties moeten en nevenfunctie zou ter plekke moeten kunnen blijven. Maar: goed definiëren is essentieel!!

Let op: ik denk bij hoofdfunctie bijvoorbeeld aan de teelt van rozen en komkommers op volwaardige bedrijven. Bij nevenfunctie bijvoorbeeld aan overwintering van boomteeltartikelen, maar ook aan trek van tulpen of voorkiemen van pootaardappelen.

Daarnaast moet je niet afgaan op de grootte van het oppervlak: een paar duizend meter op een pot- en containerbedrijf met boomteeltartikelen naast één of meer ha vollegrond, lijkt weinig, maar heeft vaak een hoofdfunctie!

Denk ook aan de LTO-discussie tussen Hoogervorst, De Vries en Langeslag over wat glastuinbouw is. Volgens Hoogervorst alles, maar volgens De Vries en Langeslag: alles wat geen snijbloemen/potplanten of glasgroente is, is iets anders dan glastuinbouw (trek van bollen zit daar wat tussen).

ad C.

C1: zie opmerkingen over definiëren bij B8.

C2: ja.

C3: nee.

Directie Oost

Algemene vragen over de beleidslijn

A:

Volgens mij geen problemen op zich te verwachten bij de herstructurering van de glastuinbouw in het Westland en bij Aalsmeer. Wat echter wel een (economisch) knelpunt kan worden is het voldoende snel vollopen van de aangewezen projectvestigingslocaties elders in Nederland. Vooral als teveel locaties tegelijkertijd in ontwikkeling genomen worden. Om deze reden ziet Zeeland grootschalige projectvestiging niet zitten, de economische risico's blijken te groot. Bijkomend probleem is dat naar het schijnt een behoorlijk deel van de tuinders uit het Westland en Aalsmeer na beëindiging ter plekke geen ambities meer hebben elders weer opnieuw te beginnen (leeftijd/ontbreken bedrijfsopvolger). Mijn mening is dat deze "vrijkomende ruimte" wel weer opgevuld zal worden door 'nieuwkomers' in de sector, echter minder snel in de tijd. Dit kan kostbaar zijn voor de Stiduglocaties.

Eerst een correctie op de vraagstelling: de huidige beleidslijn uit het bestuursakkoord van 6 januari is dat regionale autonome groei van glas is toegestaan.

Oost ken een aantal satellietgebieden (grote Ingh, de Hoven/Twello Huissen/Zevenaar) waarin autonome ontwikkeling (groei) plaats vindt, bovendien wil men in die gebieden ook gaan herstructureren, vanwege ongunstige bedrijfsstructuur, ruimtegebrek e.d.. Bij de plannen is ook aandacht voor sanering van lokaal solitair glas. We hebben het over gebieden met 25 - 60 ha netto glas. Ik vrees dat dit proces door de onderliggende voorstellen bemoeilijkt zal worden. Men heeft oog voor landschappelijke inpassing en recreatie, maar zal door de beperkt beschikbare ruimte nooit kunnen uitgroeien tot een omvang van 150 ha, nodig om aan de duurzaamheidcriteria te voldoen.

Er komt in Oost veel verspreid glas voor, onduidelijk is hoeveel precies (hangt ook met de definitie samen) maar het zou wel eens richting 200 ha kunnen gaan. Sanering à f 320.000,- ha⁻¹ is dan we erg kostbaar. Is dat geld er wel?

Problemen ontstaan bij de regionale locaties, zij kunnen zich niet ontwikkelen (planologische beperking) tot de gewenste minimum omvang.

Overigens is het begrip duurzaamheid een relatief begrip. Afhankelijk van de teelt/gewas en afhankelijk van de regionale ruimtelijke situatie kunnen ook kleinere locaties dan de genoemde 150 ha duurzaam zijn. De 150 ha is teveel gekoppeld aan gebruik van restwarmte. Teelt van fresia's en chrysanten bijvoorbeeld heeft daar geen behoefte aan, en kan met WKK en warmteopslag heel duurzaam zijn.

Grote Ingh (rivierengebied), de Hoven/Twello en Huissen/Zevenaar. daar is bij mij geen twijfel over. regionale locaties slecht.

B:

ja vooral landschappelijk ongunstig gelegen, secundair is milieuhygiënische duurzaamheid dat kun je nl. wel tackelen met ander beleid.

Provincie Gelderland maximaal 300 m² bij uitzondering tot 1000 m² en alleen daar waar dit uit landschappelijke overwegingen kan. Provincie Overijssel wil helemaal geen ondersteunend glas toestaan. Dit staat ook zo in de streekplannen, men streeft ernaar alle glas in de Koekoekspolder te concentreren.

Ik denk dat dit een 'must' is. Sanering beginnen met bedrijven die in de EHS liggen!!!!

De landshapsbenadering als definitie vind ik het meest logisch, omdat dit in feite ook doel van het beleid is.

één definitie komt de helderheid ten goede.

????

Boomteelt en teelt van vaste planten zullen nog ± 25% meer ondersteund glas behoefte hebben, het zijn groeisectoren. We komen dan uit op 100 à 110 ha. naar mijn mening is dat niet relevant.

C:

Ik kan zo niets bedenken.

Op zich is de benadering juist, maar moet er niet te rigide mee omgegaan worden. Op zich zou ook iets te zeggen zijn voor beleid voor kleinschaliger concentratie voor satellieten, vooral als de teelten niet energie intensief zijn, of als er een juiste mix van teelten is om energie en CO₂ behoefte binnen de cluster te dekken. Je zou je ook kunnen voorstellen dat locaties voor bouw van nieuwe woonwijken tijdelijk (15 jaar) dienst zouden kunnen doen als regionale glaslocatie.

Zie C2: glas zou heel mooi passen in de overgang van stad naar land, of op bedrijventerreinen waar ze tussen industriële bedrijven staan, dit maakt bedrijventerreinen visueel en wat betreft beleving aantrekkelijker. Je zou dan naar meer locaties en kleinschaliger kunnen gaan dan nu met het Stidugbeleid. Bovendien doe je zo ook wat aan het 'local for local' idee. Denk ook aan aanbod van laaggeschoolde arbeid wat zo wat meer gespreid wordt en dus makkelijker in is te voorzien.

Directie Noordwest

Vooraf

Opmerkingen zijn onderstreept.

Inleiding

In de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening (deel 1) staat het ruimtelijk beleid van de glastuinbouw op hoofdlijnen verwoord. In de Nota wordt voor de glastuinbouw uitgegaan van een herstructurering van bestaande glastuinbouwgebieden (m.n. Westland en Aalsmeer). Deze herstructurering is niet alleen voor de tuinders zelf van belang maar ook voor de regio. Een meer functioneel en duurzaam ingericht gebied voegt ruimtelijke kwaliteit toe aan de betreffende regio. Om de ruimtelijke kwaliteit te verhogen dient verrommeling en verglazing van relatief open landschappen door ondersteunend (solitair?) glas en (ondersteunend) glas als neventak te worden beperkt. Het beleid kan worden ingevuld door het leveren van de volgende inspanningen.

- Glastuinbouwbedrijven die als gevolg van herstructurering genoodzaakt zijn te verplaatsen, worden gevestigd op speciaal daarvoor bestemde *projectlocaties*. Voor de periode tot 2010 zijn over tien nieuwe locaties afspraken gemaakt tussen LTO en het Kabinet. Dit is gedaan op basis van het Afsprakenkader tussen LTO en het ministerie van LNV d.d. 6 januari 2000.
- Bij de ontwikkeling van duurzaam ingerichte regionale projectlocaties zal uitdrukkelijk de koppeling moeten worden gelegd met het *saneren van verspreid glas* in de betreffende regio. Solitaire vestiging wordt tegengegaan. Immers, de ontwikkeling van 'verspreid glas' is vanuit landschappelijk oogpunt ongewenst. Nog niet gerealiseerde bestemmingen in streek- en bestemmingsplannen die vestiging of uitbreiding van losliggende glastuinbouw (solitair glas) mogelijk maken, worden geschrapt.

En ondersteunend glas?

De beleidslijn glastuinbouw

In het traject naar deel 3 van de 5e Nota RO en deel 1 van het tweede Structuurschema Groene Ruimte dient nadere invulling te worden gegeven van het ruimtelijk beleid voor de glastuinbouw.

Een nadere invulling zou kunnen lopen volgens twee sporen. Dit zijn:

- 1) Bundeling van een concurrerende, veilige en duurzame glastuinbouw in locaties.
- 2) Sanering van verspreid glas.

Het doet er niet toe of de kassen van glas of ander materiaal (bijvoorbeeld kunststof) zijn gemaakt. En wat met ondersteunend glas? Tijdelijke bedekking?

Is dit een actief verplaatsings/herstructureringsbeleid voor andere gebieden dan Westland en Aalsmeer?

En een actief saneringsbeleid, met instrumentarium?

Zijn er gevolgen voor de biologische glastuinbouw als dit beleid wordt ingezet? (zowel positief of juist negatief)

Uitwerking beleidslijn

Beleidsspoor 1: bundeling van glastuinbouw.

Hierin wordt onderscheid gemaakt in a) primaire ontwikkeling in projectlocaties, b) secundaire ontwikkeling in regionale locaties en c) clusters.

a) Duurzame projectvestigingslocaties (>150 ha). Dit zijn de 10 locaties die zijn vastgelegd in het Bestuurlijk afsprakenkader tussen LNV en LTO, evenals het Westland en Aalsmeer. Hier is sprake van 100% glasdichtheid. De 10 locaties uit het Afsprakenkader zijn ook in de VIJNO opgenomen.

b) Min of meer geconcentreerde glastuinbouwgebieden (de overige locaties uit het rapport 'Kansen voor kassen'). In de VIJNO worden deze gerangschikt onder de categorie 'regionale vestigingen'. Buiten de projectvestigingslocaties is groei van primaire glastuinbouw in principe niet toegestaan, tenzij deze qua omvang is afgestemd op een aantoonbare specifieke regionale behoefte met als doel verspreid glas te saneren en de gewenste bundeling van glas in die regio tot stand te brengen. Moet er ruimte gegeven worden aan reeds gevestigde bedrijven zich verder te ontwikkelen? Ja, als ze in een concentratiegebied liggen wel. Gezien het streven naar duurzame projectvestigingslocaties lijkt het logisch om de 'nee, tenzij formulering' aan te scherpen. Moeten de regionale vestigingen én de planologisch gereserveerde gebieden tot 2010 echt worden

bevroren? Deze gebieden krijgen de mogelijkheid om door te groeien naar het niveau van een duurzame projectvestigingslocatie (a). Hiervoor moet een plan worden ingediend dat voldoet aan duurzaamheidscriteria. Als er voor 2010 geen plan is ingediend, worden de planologisch gereserveerde gebieden geschrapt. En wat als de autonome groei van de glastuinbouw met circa 100 ha per jaar aanhoudt? Dan heb je na 2010 nog steeds nieuw areaal nodig om projectlocaties verder te ontwikkelen.

Je moet misschien projectlocaties gaan opwaarderen door te herverkavelen of wie weet wat. En misschien komt er veel vraag naar glas vanuit de sectoren buitenbloemen, bollen, boomteelt en kleinfruit.

c) Clusters van bedrijven (LTO noemt in haar vervolgvisie 'Nederland Tuinbouwland; de volgende stap' een omvang van 10 ha glas). Dit zegt me niets. Na 2010 kan dit de gemiddelde bedrijfsomvang van een groenteteler zijn. Kan één bedrijf een cluster zijn? Of zijn clusters alle concentratiegebieden kleiner dan 150 ha?

Beleidsspoor 2: sanering van verspreid glas.

In lijn met de VIJNO zal verspreid glas worden verboden, bevroren, geschrapt en gesaneerd. (In een LEI-studie is gewerkt met fysieke dichtheden glas (in percentages) op een grid van 25 ha: t/m 5% fysiek glas per ha: hiervan is in totaal 130 ha (bruto), t/m 10% fysiek glas per ha: hiervan is in totaal 260-270 ha (bruto)). En ondersteunend glas?

Nog opnemen:

- punten uit de bouwsteen zoals ruimte voor ruimte.
- prognose areaal 2010.
- vitalisering Aalsmeer /Westland.
- discussie over uitbreiden bestaande locatie versus stichten van nieuwe.

A. Algemene vragen over de beleidslijn:

Wanneer deze lijn wordt ingevoerd zijn dan problemen te verwachten bij:

1) de ontwikkeling van de 10 projectlocaties evenals het Westland en Aalsmeer (locatiekeuze, inrichting, vulling); Ja, met beleidsdruk verplaatsen is lastig. (zie de stroperigheid van de ontwikkeling van 10 projectlocaties) Met een actief beleid verplaatsen zal de sector nog afwachtender maken. De overheid maakt namelijk de verspreide ligging van bedrijven, de geringe omvang van gebieden haar probleem, i.p.v. een probleem van de sector of de individuele bedrijven. Het individuele bedrijf vindt wel een oplossing als het ruimte nodig heeft door een deal (met de gemeente, een buurman of iets dergelijks), andere teelt, groter bedrijf kopen, tweede locatie/dependance, of gewoon uitboeren op een termijn van 20 jaar.

2) de ontwikkeling van regionale locaties (mogelijkheden tot bundeling en sanering, beperking van regionale groei); Dit is denk ik alleen mogelijk door maatwerk te leveren. Ik denk dat de politieke wil bij de provinciale en gemeentelijke overheden er misschien wel is, maar dat men direct tegen de kosten aanloopt. Dat is schat ik in nu al een probleem daar waar bedrijven weg moeten i.v.m. EHS. Je ziet ook initiatieven ontstaan om gebiedjes te herstructureren zonder betrekking van de landelijke overheden. Waarschijnlijk verwacht men op die manier beter maatwerk te kunnen leveren dan via generiek overheidsbeleid te realiseren is. Voorbeeld hiervan is Ter Aar e.o.

3) de sanering van verspreid glas (identificatie, financiering)? Ja, i.v.m. de hoge kosten, lastige procedures als de tuinder niet mee wil werken etc.

4) Wanneer problemen ontstaan, waar worden die dan door veroorzaakt? m.n. geld gebrek, ontbreken van een probleemeigenaar die ook de bevoegdheden en middelen heeft om het probleem op te lossen, behoefte aan maatwerk versus inflexibel beleid en regels en noem de hele ratteplan maar op. Hetgeen we in gaan zetten heeft een doorlooptijd van minimaal 20 jaar en dat maakt het heel lastig. (5 kabinetten, GS en en B & W's versus de economische afschrijving van 1 kas.)

5) Kent u voorbeelden waar deze problemen kunnen gaan spelen? Een goed gedocumenteerd voorbeeld over verplaatsing van bedrijven als gevolg van functieverandering is de Harmelerwaard. Lijkt mij goed deze case vooraf te bestuderen. In de provincie Utrecht krijg je denk ik problemen. De glastuinbouwconcentraties zijn circa 30 ha. Er ligt veel verspreid en ondersteunend glas en er is geen projectvestigingslocatie. Daarnaast liggen er nogal wat bedoelingen op het gebied van landschap, gebiedskwaliteit (de Venen, de Vallei). En de stedelijke druk is hoog. Tuinders die

blijven zitten worden waarschijnlijk wel een keer voor een bedrijven terrein of voor woningen uitgekocht.

6) Geeft de voorgestelde beleidslijn voldoende ruimte en garanties voor het voortbestaan van de glastuinbouw? Zolang er een markt is en de sector concurrerend kan leveren zal de glastuinbouw wel blijven bestaan. De concurrentiebeperkingen komen eerder uit andere beleidsvelden dan ruimtelijke ordening.

7) Hoe pakt dit uit voor andere (c) concentraties? Ik snap de vraag niet.

B. Vragen over verspreide glastuinbouw

Voorgestelde definitie voor solitair/verspreid glas dichtheden glas (in percentages): 'Op een grid van 25 ha: t/m 5% fysiek glas per ha: hiervan is in totaal 130 ha (bruto), t/m 10% fysiek glas per ha: hiervan is in totaal 260-270 ha (bruto)'.

1) Is verspreide glastuinbouw in uw regio een probleem, en zo ja, wat is dat probleem? Het is er en het beleid ziet het er liever niet, maar heeft geen financiële middelen beschikbaar om het verspreide glas uit te kopen, en soms ook geen alternatieve vestigingslocatie.

2) Welke maxima stellen provincies en gemeenten in uw regio aan ondersteunend glas? Solitair glas: Noord-Holland 2 ha, Utrecht 2 ha, Flevoland ? Ondersteunend glas: Noord-Holland 2.000 m² per ha mits de productieomvang van de ondersteunende tak niet groter is dan de helft van de totale productieomvang.

3) Is de gegeven definitie van solitair/verspreid glas een goed uitgangspunt bij de hantering van de voorgestelde lijn? Geen idee. Ik zou er snel een kwaliteit aan toe willen voegen, nl. het ligt op een plek waar men er last van heeft. Beide onderstaande criteria spreken mij aan.

Ideeën voor alternatieve definities:

Een landschapsbenadering: verspreid glas wordt gedefinieerd als landschappelijk probleem: wanneer glastuinbouw de landschappelijke kwaliteit aantast, is het niet wenselijk en wordt gesaneerd. Dus niet areaal, maar landschappelijke inpassing is criterium.

Een RO-benadering: verspreid glas wordt gedefinieerd als ruimtegebruikfunctie die "slecht" geclusterd is. Dit wordt afgewogen tegen de mate van clustering van andere ruimtegebruikfuncties Dus niet het areaal, maar de mate van clustering is criterium.

4) Wanneer u de alternatieve definities vergelijkt met de voorgestelde definitie, zijn dit dan interessante definities die verdere uitwerking verdienen? Ja.

5) Moet een definitie elementen uit alle drie de definities in zich hebben, of moet gekozen worden voor één definitie? alle drie.

6) Is een andere definitie denkbaar en hoe luidt die?

In de beleidslijn is nog weinig aandacht voor *ondersteunend glas en glas als neventak*. Het is echter niet onbelangrijk. In de periode 1997-2000 is bijvoorbeeld de oppervlakte boomteelt onder glas met 87 ha toegenomen.

7) Welke ontwikkelingen zijn te verwachten tussen nu en 2020 op het vlak van ondersteunend glas en glas als neventak? Geef als het mogelijk is inzicht in de ontwikkelingen per sector (ook qua omvang). Gezien het toenemende risico en de afnemende ruimte om risico te kunnen nemen m.b.t. tot de oogst en kwaliteit van het product, denk ik dat ondersteunend glas steeds belangrijker wordt. Voorbeeld van de autonome ontwikkeling zie je in de aardbeiteelt. Ook de broeierij van bollen op teelt bedrijven neemt toe en valt onder de definitie van ondersteunend glas in Noord-Holland mits de broeierij minder dan de helft van de productieomvang van het bedrijf is. Dan mag per ha maximaal 2000 m² glas worden gebouwd. Ook zie je een toename van boog- en gaaskassen als tijdelijke constructie.

8) Moet een onderscheid gemaakt worden tussen glas als hoofdfunctie en glas als nevenfunctie bij de sanering van verspreid glas? Hangt af van de situatie. Je kunt een bedrijf dat er nog niet aan toe is moeilijk dwingen zich te splitsen in een opengrondbedrijf en een glastuinbouwbedrijf.

C. Vragen over alternatieve beleidslijnen

1) Is een deel van de problematiek bij de voorgestelde beleidslijn vergeten? (Zo ja, wat dan?)

2) Is de gekozen benadering van de beleidslijn juist? (Concentratie en sanering.)

3) Is een alternatieve/betere beleidslijn denkbaar? (Zo ja, welke?)

Documentatie

Vijfde nota Ruimtelijke Ordening, Ministerie van VROM, Den Haag, 2001

Omvang en dynamiek van de tuinbouw onder glas in het Groene Hart, LEI-DLO, 1999

Kansen voor Kassen; naar een economische hoofdstructuur glastuinbouw, LEI-DLO, PBG, CLM, 1997

Nederland Tuinbouwland, de volgende stap! De vervolgvisie van LTO-Nederland op de herstructurering van de glastuinbouw. LTO-Nederland, vakgroep LTO Glastuinbouw, Den Haag, april 2001

En natuurlijk de bouwstenen voor de VIJNO.

Directie Zuidwest

Vooraf

1. Het beleid ten aanzien van regionale locaties is niet voldoende helder. Met name waar er toch glastuinbouwbedrijven zijn/komen, kunnen deze dan, vanwege de economische levensvatbaarheid, uitbreiden, eventueel zelfs tot een projectlocatie? Mogelijk dat daarmee de concentratiegedachte in het geding komt.
2. Niet expliciet is vermeld, wat onder 100% glasdichtheid wordt verstaan. Onzerzijds wordt daaronder tevens begrepen de nodige groene en blauwe elementen!

Beleidslijnen glastuinbouw

Twee sporen.

Commentaar:

Spoor 1 Bundeling sluit spoor 2 Sanering niet uit.

Beleidsspoor 1 Bundeling van glastuinbouw.

- a. **projectlocaties**; tien vastgelegde (onder andere in de VIJNO) locaties; 100% glasdichtheid.
- b. **regionale locaties**; buiten ad a) in principe **geen** primaire glastuinbouw, tenzij 1. specifieke regionale behoefte met 2. als doel sanering verspreid glas. Hierbij vraag of reeds gevestigde bedrijven mogen uitbreiden. Voorstel antwoord: 'nee, tenzij'. Commentaar: akkoord Een andere vraag is of regionale locaties + planologisch gereserveerde gebieden tot 2010 moeten worden bevroren. Deze gebieden kunnen uiteindelijk projectlocaties worden. Hiervoor dan wel plan indienen voor 2010. Daarna worden ze geschrapt. Commentaar. Er wordt geen voorstel tot antwoord gegeven. Indien deze gebieden zijn 'meegenomen' in de VIJNO dan lijkt reserveren inderdaad gewenst. Het jaar 2010 komt in het algemeen als een te lange periode voor. Wellicht is zulks te ondervangen door tussentijdse herbevestiging van benodigde ruimteclaim. Bijvoorbeeld bij gelegenheid van de herziening van het streekplan. Voorts kan in overleg met de provincie hieromtrent bestuurlijke afspraken worden gemaakt.
- c. **clusters**; clusters van bedrijven: omvang tien hectare.
Commentaar. Dit zegt niets. Gaat het hier om ad hoc beslissingen, individuele gevallen? In ieder geval moet dit passen in het algemeen ruimtelijk gewenst kader.

Beleidsspoor 2 Sanering van verspreid glas

In lijn met VIJNO wordt verspreid glas verboden, bevroren, geschrapt en gesaneerd.

Commentaar. Waar dit kan, doen. Let op financiële schadeclaims bij gerechtvaardigde verwachtingen tot uitbreiding. Zie ook Ruimte-voor-Ruimte en het Voorbeeld Bestemmingsplan Landelijk Gebied Groene Hart: win-win - situatie: saneren verspreid glas met eventueel extra/compensatie rood ter bekostiging. Essentieel in deze is, dat eerst planologisch glas wordt 'gesaneerd', dan pas het feitelijke saneren.

Gaarne uitleg over de becijfering. Op voorhand lijkt dit geen taak voor het Rijk om zich hiermede bezig te houden --- > des provincies.

Enquête

A. Algemene vragen over de beleidslijn

- A.1 In het algemeen niet, want conform beleidslijn in VIJNO. Echter bestuurlijk draagvlak is niet overal even sterk aanwezig: Zuidplaspolder.
- A.2 In het algemeen niet. Misschien in individuele gevallen --- > dan maatwerk.
- A.3 Bij gerechtvaardigde verwachtingen zouden er wel eens enorme schadeclaims kunnen komen. Uitkopen kost ook veel geld. Wegbestemmen (in een bestemmingsplan) is goedkoper, maar realisering duurt wel veel langer.
- A.4 Door vertraging, door tegenwerking van één van de vele hierbij betrokken partijen (en belangen), om welke reden ook (complexiteit).

A.5 Westland (?): aanleg wegen, groen, kust(veiligheid), binnenduinrand. Groene Hart: Nieuwkoopse Plassen. Zie ook Pilotproject van de provincie Zuid-Holland.

A.6 In de randvoorwaardelijke sfeer: ja.

A.7 Mogelijke precedentwerking.

B. Vragen over verspreide glastuinbouw

B.1 Er zijn probleemgevallen, bijvoorbeeld bij de realisering van de Groen Blauwe Slinger in de omgeving van Pijnacker. Dit vergt zeer veel financiële middelen. Ook op Voorne Putten vergt zulks inspanning.

B.2 *Wat is het essentiële verschil tussen ondersteunend glas en glas als neventak?*
Dezerzijds gehanteerde typering: *ondersteunend* is grondgebonden, *neventak* is niet-grondgebonden. Ter voorkoming van 'verrommeling' van het Bollengebied ware derhalve glas als neventak te weren en ondersteunend glas onder voorwaarden mogelijk te laten.

B.3 Wat is de definitie? **Slechts** het landschappelijk criterium is te eenzijdig. Er zijn meer criteria die een rol spelen bij de vestiging van glastuinbouw. Een **RO**-benadering ligt meer in de rede. Immers vanuit die invalshoek is na afweging van *alle daarbij betrokken belangen* (onder andere natuur, landschap, recreatie, maar ook infra-structuur, woon- en bedrijfsbebouwing), besloten tot (de mogelijkheid van) vestiging van glastuinbouw, al dan niet geclusterd. De gegeven uitleg bij de RO-benadering is dan ook niet geheel juist. Want daar draait het toch om aantallen, areaal, cluster.

B.4 Zie B.3.

B.5 Dit is een 'definitiekwestie'. Het gaat er om, dat er geen eenzijdige afweging zal plaatsvinden. Belangen van waterberging, ontsluitingswegen, recreatiegebieden etc. dienen daarbij een rol te spelen. En als dat in één definitie is te vatten, prima.

B.6 Zie bovenstaande. Waarom is dit zo belangrijk?!

B.7 De intro bij deze vraag is niet duidelijk. Is het onderscheidend vermogen de oppervlakte boomteelt? Zie voorts bij B.2. Voor de bollen- en boomteelt wel mogelijkheid tot ondersteunend glas, doch geen glas als neventak vanwege versnipperingeffecten

B.8 Onderscheid tussen glas als hoofdfunctie of als nevenfunctie? Dat hangt er van af. Vanuit de sector kan dit heel wezenlijk zijn, vanuit de ruimtelijke optiek minder. Derhalve, wat is je invalshoek.

C. Vragen over alternatieve beleidslijnen

C.1 Let vooral op, of voor de plannen voldoende (bestuurlijk) draagvlak bestaat! Daarnaast checken of glastuinbouwlocaties in breder verband zijn gezien, bijvoorbeeld IOPW, waterproblematiek/-berging.

C.2 Op zich, als grote lijn, correct. Misschien in individuele/ad hoc gevallen knelsituaties.

C.3 -

Directie Zuid

Vooraf

Bijgevoegd zijn 2 notities die in het kader van de vaststelling van de glasnota Noord-Brabant naar het beleidsoverleg zijn gestuurd en daar zijn geaccordeerd (allen de eerste vraag). Wij gaan er vanuit dat de uitgangspunten in deze notitie op SGR-niveau geabstraheerd kunnen worden. Het zou vreemd zijn als er nu een beleidslijn komt die afwijkt van de afspraken die LNV daar 2 jaar geleden over heeft gemaakt met de provincie terwijl het landelijk beleid niet wezenlijk is veranderd.

Een aantal nota's worden separaat toegezonden. Een stuk over definiëring van de provincie Brabant is hierbij gevoegd. Graag willen we e.e.a. mondeling toelichten.

Enquête Glastuinbouw

Deel A

Knelpunten.

Beantwoording van de vragen is gedaan vanuit de kennis van de beleidspraktijk.

1. Vraag is of de 10 locaties voldoende ruimte bieden voor de verplaatsing van bestaande solitaire vestigingen.
2. Nee, indien er aandacht is voor voldoende ruimte (projectlocaties) bij de betrokken overheden Overigens kent Brabant een beleid van:
 - Vestigingsgebieden (waaronder projectlocaties): vestiging en uitbreiding is hier mogelijk. In beide gevallen wordt een projectmatige aanpak voorzien.
 - Doorgroeigebieden: kleine clusters glastuinbouw (minimaal 4 volwaardige glastuinbouwbedrijven binnen een straal van een kilometer): mogen onbepert uitbreiden als door samenwerking de locatie getoetst worden aan een aantal sturende en inrichtingscriteria zoals wateraanvoer/-afvoer, efficiënte inzet van energie, landschappelijk inpassing etc (zie beleidsnota). Pas als in een uitvoeringsplan gemaakt door omgeving (glastuinders, natuur en milieuorganisaties onder regie van de gemeente) kan een predikaat doorgroeigebied worden verkregen. Uitvoering van het plan dient op een projectmatige wijze plaats te vinden. Potentiële doorgroeigebieden zijn door de provincie limitatief aangewezen.
 - Gebieden met bijzondere status: dit zijn gebieden met een bijzondere problematiek, die geen doorgroeigebied kunnen worden. Hier is maatwerk op van toepassing. Provincie gaat samen met gemeente glastuinders en natuur- en milieuorganisatie maatwerk leveren. Dit kan zich uiten bijvoorbeeld een salderingsaanpak.
 - Solitaire vestigingen mogen onder voorwaarden verder uitbreiden tot 3 ha in agrarisch gebied zonder meerwaarde.
 - Er is bewust gekozen voor een strak en stringent beleid om zodoende weglekeffecten worden vermeden (enerzijds ruimte geven anderzijds ongewenst ontwikkelingen tegengaan).

LNVZ heeft meegewerkt aan de totstandkoming van dit beleid. Er is beleidsakkoord voor deze lijn gekregen in het beleidsoverleg.

De verwachting is dat door dit beleid 80% van de problematiek van de glastuinbouw wordt opgelost.

Zie ook de bijgevoegde beleidsnota.

3. Door het beleid te maken is er nog geen beweging op gang gebracht: m.a.w. hoe realistisch is het om te veronderstellen dat door beleid te maken ook de doelen worden gehaald. In Brabant wordt getracht beweging te krijgen door enerzijds wordt het beleid tav van solitaire vestigingen strak te handhaven (tot max. 3 ha), dit wordt ook naar de glastuinders gecommuniceerd, anderzijds wordt ruimte gegeven door projectlocaties en de doorgroeigebieden. In Brabant gaat een ontwikkelingsmaatschappij aan de slag om bedrijven die "moeilijk" liggen (EHS/GHS) te verplaatsen. Om beweging te krijgen heeft de

standorganisatie geïnventariseerd, de bedrijfsopvolging, volwaardig bedrijf is en wie eventueel wil verplaatsen. Middelen worden gegenereerd uit de ruimte voor ruimte glasregeling en het Provinciale sloopfonds. LNV stelt middelen ter beschikking voor de bedrijven die in de begrensde EHS liggen. Ook bestaande solitaire vestigingen kunnen met hulp van de ontwikkelingsmaatschappij verplaatsen. Hiervoor zijn geen middelen ter beschikking. Vanuit LNV is er een Stidugregeling die een bijdrage levert aan het aantrekkelijk maken van de projectlocaties (pullfactor). Een pushfactor is er voor deze bedrijven niet. Prioriteitsvolgorde: EHS/GHS en solitaire vestiging

4. Ontstane problemen:

- bij glastuinder wil om te verplaatsen en middelen om te verplaatsen (tijd; investeringsmoment, geld; beschikt de tuinder over voldoende middelen);
 - bij overheden die wel of geen ruimte willen bieden voor glastuinbouw;
 - samenwerking overheden;
 - goede regelgeving op lokaal niveau;
 - middelen om verplaatsing te ondersteunen;
 - te grote toeloop vanuit het Westland en eventueel andere herstructureringsgebieden.
- Strategie is een de provinciale beleidsnota weergegeven.

5. In Brabant (Asten, Deurne Someren, Sprang Capelle) en Limburg spelen deze problemen op dit moment.

6. Ja, glastuinbouw kan sterker worden door samenwerking. Bovendien zijn er meer mogelijkheden voor een omgevingsgerichte glastuinbouw (milieu, landschap, water inzet energie etc.).

7. Zie 6.

Deel B

1. ja, zie ook boven het beleid. Landschap (verstening en verglazing) en EHS en natuurbeleid zijn de problemen, daarnaast ook het duurzaamheidskarakter van solitaire bedrijven en de economische overlevingskansen van dit soort bedrijven.

2. zie bijlage.

3. Nee, Brabant heeft voor een andere definiëring gekozen: benoeming van gebieden en rest is solitaire vestiging. De voorgestelde definiëring doorkruist reeds goedgekeurd beleid (zie beleidsnota Provincie Brabant).

4. nee, zie provinciale beleidsnota van Brabant.

5. definitie moet helder zijn voor iedereen m.n. voor glastuinders (zie provinciale beleidsnota).

6. zie 3.

7. Onder ondersteunende voorzieningen vallen o.a. wandelkappen, vraatnetten, vaste tunnels, hoge tunnels/foliekassen schaduwhallen, vlakveldfolie, aardbeienstellingen, niet mens toegankelijke tunnels, afdekfolie, schermkappen, emissieschermen, containervelden (anti-worteldoek), regenkappen, verhardingen/teeltvloeren, boomteelthekken. Ondersteunende voorzieningen worden gebruikt voor verbeterde arbeidsfilm, teeltvervroeging, verbetering arbeidsomstandigheden, voorkoming wildschade, vermindering gebruik gewasbeschermingsmiddelen, onkruidbescherming, emissie beperkend, meststoffenuitspoeling beperkend, tegen schimmelvorming, voorkoming vorstschade, bescherming tegen harde zon etc. De verwachting is een toename van ondersteunende voorzieningen in het algemeen: in het bijzonder in aardbeienteelt (i.v.m. arbeidsomstandigheden) en containervelden, en ondersteunende glas in de boomteelt. Kortom ondersteunende voorzieningen worden gebruikt vanwege milieueisen en rentabiliteit.

8. ja, maar dan wel gebonden aan een bovengrens voor wat ondersteunend glas (zie beleidsnota ondersteunende voorzieningen) onder voorwaarden van 2500 m2 vrijstelling tot maximaal 5000m2 in betreffende beleidscategorie.
Voor boomteelt gelden andere maten.

Deel c

1. ja, duurzaamheid: efficiënte inzet van energie, milieu, etc.
2. ja maar zie de rest van de opmerkingen.
3. ja zie de Brabantse aanpak.

Tot slot

We zouden graag het aangepaste voorstel opnieuw beoordelen. Gezien Den Haag akkoord is gegaan met de Brabantse beleidslijn kunnen we het niet maken dat we de Brabantse beleidslijn doorkruisen.

Genoemde nota's worden separaat toegezonden. Een stuk over definiëring van de provincie Brabant is hierbij gevoegd.
Graag willen e.e.a. mondeling toelichten.

Relevante stukken

Bij de reactie op enquête zijn de volgende documenten elektronisch meegezonden.

- Appendix A: Reactie LNV op Visie Glastuinbouw Noord-Brabant.
- Appendix B: Concept aanbiedingsbrief beleidsoverleg LNV.
- Appendix C: Vestigingsplaatsen, doorgroeigebieden en gebieden met een bijzondere status.

De volgende stukken zijn per post naar EC toegezonden als aanvullende info n.a.v. de enquête.

- Beleidsnota ondersteunende voorzieningen in de land- en tuinbouw, provincie Noord-Brabant, december 2000.
- Beleidsnota Glastuinbouw; standpunt van Gedeputeerde Staten naar aanleiding van de Visie van de stuurgroep Glastuinbouw, provincie Noord-Brabant, 24 augustus 1999.

Appendix A

Reactie LNV op Visie Glastuinbouw Noord-Brabant (07-04-1999/GW)

In het SGR en verschillende beleidsnotities van LNV zijn een aantal uitgangspunten geformuleerd m.b.t. de ruimtelijke structurering van de glastuinbouw. De hoofdlijnen hiervan zijn **concentratie, herstructurering, opvang overloop uit het westen, ruimte voor de sector en weren en saneren uit bijzondere gebieden**

Op basis van de bovengenoemde uitgangspunten en het huidige beleid komen we tot de volgende uitwerking:

1. Natuur als randvoorwaarde

Voor de EHS gelden de beschermingsformules die in de PKB staan genoemd. Een consequentie hiervan is dat nieuwvestiging niet wordt toegestaan en LNV zich inspant om de bestaande bedrijven uit de begrensde EHS te verplaatsen.

Daarnaast kan het glasoppervlak van deze bedrijven niet/nauwelijks worden uitgebreid waardoor de levensvatbaarheid, op basis van de huidige bedrijfsvoering, op termijn vermindert.

De kwaliteit van de EHS mag niet nadelig worden beïnvloed door bedrijven die in de nabijheid van de EHS liggen (hydrologie, milieu etc.)

Bescherming habitats en soorten buiten de EHS. De soorten genoemd in de habitatrictlijn, de vogelrichtlijn en de natuurbeschermingswet zijn richtinggevend.

Aantasting van de habitats is in principe niet toegestaan. Dit betekent dat geen nieuwvestiging en uitbreiding is toegestaan en, zo dit om redenen van zwaarwegend maatschappelijk belang toch gewenst is, de aantasting gecompenseerd zal moeten worden (maatwerk).

Schil rond de Peelvenen: glastuinbouw weren in schil rond dit gebied. Tengevolge van de externe werking van de NB wet zijn in een zone van 2 km rond de Groote Peel geen ingrepen toegestaan die enig effect op de hydrologische situatie kunnen hebben tenzij nadelige effecten worden gecompenseerd. Rond Deurnse/Maria Peel is de hydrologische zone op basis van een convenant vastgesteld : in deze zone is het beleid analoog aan Groote Peel.

2. Landschap als beleidsopgave

Voor gebieden met hooglandschappelijke waarde wordt de provincie verzocht om te zorgen voor voldoende bescherming van deze landschappelijke kwaliteit in streek- en bestemmingsplannen. De landschappelijke kwaliteit en de beleidsruimte voor glastuinbouw wordt in samenspel tussen provincie en betrokken partijen bepaald (zie o.m. uitwerking doorgroeigebieden).

3. Gebiedsgerichte uitwerking als beleidsopgave

Voor alle gebieden wordt aan de provincie gevraagd om de ruimtelijke kwaliteit voldoende te beschermen door het aangeven van gebiedsgrenzen en het opstellen van duidelijke spelregels (zowel nieuwvestiging als uitbreiding) in het kader van het provinciale glasbeleid. Hierbij zal invulling gegeven dienen te worden aan oppervlaktegrenzen per bedrijf, randvoorwaarden voor de grote groeiers, idem voor de kleine groeiers en ontwikkelingsgrenzen voor beide typen. De provincie Brabant is voornemens om het streven naar concentratie te realiseren via drie sporen; vestigingsgebieden, mogelijke doorgroeigebieden en beperking van de ontwikkelingsmogelijkheden van de bestaande solitaire vestigingen. Deze benadering past binnen de uitgangspunten van LNV.

Nieuwvestiging is alleen mogelijk in de vestigingsgebieden door middel van een planmatige aanpak.. Hierbij is sprake van een intensieve inrichting en een grote mate van samenwerking op het terrein van milieu, water, energie, landschap, verkeer en vervoer teneinde aan de beoogde maatschappelijke en milieudoelstellingen te kunnen voldoen. De overheden (met name provincie, gemeenten) hebben een actief stimulerende rol.

Bij mogelijke doorgroeigebieden is het aan de tuinders om in overleg met gemeente, waterschap, milieubeweging en anderen gezamenlijk na te gaan of hier via een projectmatige aanpak een doorgroeigebied kan worden ontwikkeld. Bij indiening van een ruimtelijk plan voor de uitbreiding van bestaande kassen moet invulling worden gegeven aan de duurzaamheidscriteria (zoals milieu, water, energie, landschap, verkeer, vervoer en andere aspecten die in de criteria worden genoemd).

Appendix B

Concept aanbiedingsbrief beleidsoverleg LNV.

De provincies Noord-Brabant en Limburg zijn bezig met het ontwikkelen van een visie op de glastuinbouw. In dit kader is aan LNV-Z gevraagd om aan te geven welke essenties van het rijksbeleid in deze visie verankerd zouden moeten worden.

Naar aanleiding van deze vraag in onlangs indringend gesproken binnen LNVZ over de manier waarop wij ons wel en niet behoren te bemoeien met agrarisch sector beleid van een provincie. In deze discussie is onderscheid gemaakt in randvoorwaarden en beleidsopgaven. Randvoorwaarden betreft beleid dat op rijksniveau is vastgesteld, niet afweegbaar is en onverkort zal moeten overgenomen. Beleidsopgaven betreft beleid dat als uitgangspunt is vastgesteld maar dat inhoudelijk, in nader overleg met betrokkenen, wordt uitgewerkt.

Koppeling van de rijksuitgangspunten en de voorgenomen uitwerking in Noord-Brabant heeft geleid tot de bijgevoegde uitgangspuntennotitie.

De basis voor deze notitie vormen de belangrijkste doelstellingen uit het SGR die betrekking hebben op de glastuinbouw namelijk: Geen schade aan EHS door huidige en toekomstige ontwikkelingen: natuur als randvoorwaarde.

Streven naar concentratie.

Voor overloop uit het westen ruimte vrijhouden in overig Nederland.

Daarnaast hebben wij twee andere essenties uit het rijksbeleid genoemd.

Landschap als beleidsopgave.

Gebiedsgerichte uitwerking als beleidsopgave.

De genoemde doelstellingen zijn op de volgende manier in het plan van aanpak voor de glastuinbouw in Noord-Brabant verwerkt.

Provincie streeft naar concentratie van glas in een beperkt aantal gebieden.

Binnen de concentratiegebieden krijgen bedrijven voldoende ontwikkelingsmogelijkheden en bestaan voldoende mogelijkheden voor hervestiging; buiten de concentratiegebieden worden deze mogelijkheden beperkt.

Begrenzing van concentratiegebieden is het resultaat van een integrale afweging dus incl. natuur, landschap, milieu e.d.

Opstarten van enkele projectvestigingen (bijv. Moerdijk) waardoor in samenhang met landelijke duurzaamheidscriteria gezamenlijke voorzieningen kunnen worden gerealiseerd (koppelingen met restwarmte, etc.).

Voor mogelijke overloop vanuit West-Nederland wordt 150 à 200 ha gereserveerd. Wij menen dat dit voldoende is.

Wij vinden dat hiermee op een bevredigende manier invulling is gegeven aan de ons genoemde aandachtspunten. Op deze manier bepalen rijk en provincie de randvoorwaarden waarbinnen de bedrijfstak zich als economische activiteiten kan blijven ontwikkelen. Wij sturen dus via de randvoorwaarden maar hebben geen rechtstreekse verantwoordelijkheid voor het economisch voortbestaan van de sector. Het is aan de sector zelf om kansen en mogelijkheden al dan niet te benutten.

Vraag: kunt u zich vinden in de gekozen uitgangspunten en de uitwerking.

Voor de ondersteuning van sectorplannen, die passen binnen de overheidsdoelstellingen worden regionaal fondsen gevormd van waaruit een op maat toegesneden financiering mogelijk is (bijv. bij verplaatsen van bedrijven uit de EHS).

Aan LNV zal gevraagd worden of wij in het kader van mogelijke regiocontracten hieraan willen meewerken. Wij staan hier in principe positief tegenover (voor zover het de rijksdoelen dichterbij brengt). Dit houdt in dat we vooraf bepalen hoeveel geld we overhebben voor te realiseren doelstellingen (bijv. aantal bedrijven).

Vanuit LNV komen hierbij 2 financieringsbronnen in beeld: ICES t.b.v. de ontwikkeling van duurzame glastuinbouwgebieden i.v.m. overloop vanuit West-Nederland en EHS-realisering t.b.v. verplaatsing en sloop in EHS (enkele gevallen per jaar).

We staan er dan wel op dat de provincie tussentijds verantwoording aflegt over de besteding zodat, indien nodig, tijdig kan worden bijgesteld.

Vraag: wordt onze mening over deze wijze van financiering gedeeld

Appendix C

Notitie vestigingsgebieden, doorgroei en gebieden met bijzondere status

Van: Hein van der Flier

Aan: Stuurgroep Glastuinbouw, ter bespreking op 4 oktober

Betreft: Vestigingsgebieden, doorgroeigebieden en gebieden met aparte status

Datum: 3 september 2000

Eén van de acties die in de Beleidsnota Glastuinbouw staat vermeld, is dat situering en omvang van de vestigingsgebieden worden bepaald in het kader van de integrale streekplanherziening. Inmiddels is de notitie "Brabant uitgelijnd" gepubliceerd; tijd voor een gemotiveerde voorzet ten behoeve van het nieuwe streekplan. Tevens wordt ingegaan op de doorgroeigebieden en gebieden met aparte status. Hoe is het daarmee gesteld en op welke wijze geven we hier inhoud aan.

Standpunt 1: De stuurgroep stemt in met keuze van de vestigingsgebieden zoals die onder punt 6 van bijgaande notitie zijn beschreven. (Een kaartje wordt ter vergadering uitgereikt.)

Standpunt 2: De stuurgroep stemt in het kader van de monitoring in met de keuze voor de definitie van glastuinbouwbedrijf als al "die bedrijven die als zodanig in bestemmingsplannen zijn opgenomen": het betreft ongeveer 750 bedrijven in de Provincie Noord-Brabant.

Standpunt 3: De stuurgroep stemt in met het voortel om de doorgroeigebieden in het kader van de reconstructieplannen nader te bepalen en te bezien welke ruimtelijke mogelijkheden hier geboden kunnen worden.

Standpunt 4: Voorstellen hoe inhoud te geven aan dergelijke gebieden zullen worden verzameld en besproken in de stuurgroep. De ervaring en kennis hieruit opgedaan kan worden gebruikt bij de reconstructieplannen.

Inleiding

Tijdens een van de vorige vergaderingen, heeft de werkgroep kennis genomen van de concept-nota "Brabant uitgelijnd" waarin de vestigingsgebieden voor glastuinbouw zijn opgenomen. Deze notitie gaat in op de aanpassing van de vestigingsgebieden in het nieuwe streekplan (paragrafen 1 t/m 5). Er vindt een terugblik en een inventarisatie plaats, die resulteren in een voorstel voor vestigingsgebieden in het nieuwe streekplan. Vervolgens wordt ingegaan op de inventarisatie van glastuinbouw in Noord-Brabant. Dat is noodzakelijk omdat in de beleidsnota glastuinbouw een doelstelling geformuleerd is dat in het jaar 2010 70 à 75% van de bedrijven in vestigingsgebieden dan wel in andere clusters moet zijn gelegen. De vraag dient beantwoordt te worden of beperking van de omvang van het vestigingsgebied deze doelstelling frustreert. Bij de inventarisatie blijkt dat de beleidsnota zowel spreekt over volwaardige glastuinbouwbedrijven als over "positief bestemde bedrijven". Deze twee benaderingswijzen komen niet overeen. Er dient ten behoeve van de monitoring een keuze gemaakt te worden. (paragrafen 1 t/m 12) Vervolgens wordt ingegaan op de stand van zaken met betrekking tot doorgroeigebieden en gebieden met aparte status (paragrafen 13 en 14).

1 Wat zijn vestigingsgebieden

Vestigingsgebieden zijn gebieden die in het streekplan als zodanig zijn aangeduid, waar nieuwvestiging van glastuinbouwbedrijven mogelijk is en waar de provincie aan de uitbreiding van die bedrijven geen ruimtelijke beperkingen oplegt. De aanduidingen die in het streekplan 1992 (en in de uitwerkingsplannen) zijn opgenomen, komen voort uit:

Vastgestelde dan wel vergaand in ontwikkeling zijnde gemeentelijke (bestemmings)plannen die een dergelijke ontwikkelingen toe stonden ten tijde van de opstelling van het streekplan. Dit zijn over het algemeen tamelijk kleine gebieden, waar een hoge concentratie van bedrijven aanwezig is: Plukmadesepolder; het gebied ten westen van Prinsenbeek, het gebied ten westen van Breda; gebieden bij Vlijmen en Drunen in de gemeente Heusden en de Groote Spiepolder in de gemeente Moerdijk;

Milieu en infrastructurele condities die voor bepaalde gebieden golden, op basis waarvan ontwikkeling van glastuinbouw ter plekke in principe mogelijk en wenselijk is, dan wel wordt

beoogd Er zijn twee grote zoekgebieden: één strekt zich uit van Geertruidenberg tot Tilburg en van Oosterhout tot Waalwijk; een ander ligt ten westen van Deurne. Ten zuidwesten van Someren ligt een wat minder groot zoekgebied. Dit onderscheid komt niet helder in de tekst of de toelichting tot uitdrukking.

2 Wat was het doel van vestigingsgebieden?

De bedoeling van de provincie met de vestigingsgebieden was primair om de omschakeling naar en vestiging van glastuinbouw op willekeurige plaatsen in het landelijk gebied niet langer mogelijk te maken. Glastuinbouw moest geconcentreerd worden. De betekenis van de vestigingsgebieden a) en b) verschilt:

In de gebieden die op gemeentelijk niveau reeds in ontwikkeling zijn, vormt de indicatie op provinciaal niveau een bevestiging van het gemeentelijke beleid.

Bij de grote gebieden die potenties hebben, hoeft een indicatie op provinciaal niveau niet te leiden tot een positieve bestemming op gemeentelijk niveau. Het is nooit de bedoeling geweest dat de totale oppervlakte die op provinciaal niveau is aangeduid als vestigingsgebied door gemeenten in bestemmingsplannen wordt vertaald. Dit zijn geen "bouw-locaties-voor-glas", maar zoeklocaties. In geval zich hier een geconcentreerde ontwikkeling voor glastuinbouw aandient, dus als gemeente en particulier initiatief hier een dergelijke ontwikkeling voorstellen, krijgt glastuinbouw bij de afweging op provinciaal niveau een zwaar gewicht. Er wordt impliciet een uitnodiging gedaan aan gemeenten en bedrijfsleven om een ontwikkeling in gang te zetten.

3 Hoe heeft dit beleid gewerkt?

Hoe gingen de gemeenten en het particulier initiatief met deze indicaties om? Lieten zij zich hierdoor leiden? Uit de gegevens (zie bijlage 1: Vestigingsgebieden hoe zijn ze doorvertaald) kunnen we constateren dat er inderdaad veel gebieden zijn waar binnen het agrarisch gebied vestiging van glastuinbouw in bestemmingsplannen is opgenomen op basis van de aanduidingen uit het streekplan. Het gaat dan om Etten-Leur en Dongen, Asten en Someren *Vlasakkers*. In andere gevallen betrof de provinciale indicatie een bevestiging van een ontwikkeling die reeds op gemeentelijk niveau was vastgelegd of die gaande was. De vestigingsgebieden Breda, Prinsenbeek, Moerdijk, Drimmelen, Drunen en Vlijmen en Asten (*Bleekerweg*) vormen een instemming op provinciaal niveau met lokale initiatieven.

De totale oppervlakte waar gemeenten in bestemmingsplannen vestigingsmogelijkheden bieden aan glastuinbouwbedrijven bedraagt ongeveer 2.000 hectare (bruto).

4 Hoe ging de provincie om met initiatieven voor de ontwikkeling van glastuinbouwgebied buiten deze gebieden?

Zeker zo interessant is de vraag hoe de provincie met de indicaties om ging bij de toetsing van bestemmingsplannen. Het volgende blijkt.

Het gebied Etten-Leur-noord is door de gemeente iets groter opgenomen in het bestemmingsplan dan de aanduiding op het streekplan aangeeft. Hiermee is ingestemd.

Aan de mogelijkheid van ontwikkeling van glastuinbouw in Dongen in een zone iets ten oosten van het ontwikkelingsgebied is goedkeuring onthouden met als motief dat er geen ontwikkelingsgebied op de streekplankaart staat.

Dat gebeurde ook bij Deurne, waar de provincie niet instemde met een plan voor verplaatsing van glastuinbouwbedrijven naar de Aardbeiweg. Dit ging de Raad van State te ver: er dient een inhoudelijke weging plaats te vinden.

Voor twee glastuinbouwbedrijven gelegen in de gemeente Bergen op Zoom die aansluiten aan het gebied te Steenberghe heeft de provincie de afwijkingsprocedure van het streekplan gevolgd.

Bij de behandeling van het ontwerpbestemmingsplan *Kladde* van de gemeente Bergen op Zoom stelde de PPC dat het voorbarig is om gelet op de m.e.r.-procedure en de streekplanherziening een definitieve uitspraak dit plan dat aansluit aan *Westland* in Steenberghe.

De provincie houdt, zo blijkt uit het voorgaande, in het algemeen stringent vast aan het eigen beleid. Het is echter de vraag of bij de totstandkoming van het beleid als het gaat om totale omvang, spreiding over de provincie en afbakening van het gebied met een dergelijke zorgvuldigheid te werk is gegaan. Nu wij voor de totstandkoming van een nieuw streekplan staan, is een zorgvuldigheid vereist, zeker ook omdat de doelstellingen voor de glastuinbouw duidelijk geformuleerd zijn.

5 Welke vestigingsgebieden moeten er in ieder geval in het nieuwe streekplan komen?

Als een gebied in een recent bestemmingsplan is bestemd tot vestigingsgebied, zal alleen in geval van een zeer sterke argumentering geen indicatie op het streekplanniveau kunnen volgen. De motieven die gelden voor de ruimtelijke afweging op provinciaal niveau komen immers ook bij de

besluitvorming op het gemeentelijk niveau tot uitdrukking. Daarom wordt eerst nagegaan of inperking van gebieden in lijn is met gemeentelijke plannen. [Uit de hoek van de streekplan-projectleiding is positief gereageerd op het voorstel dat hier ligt.] De cijfers verwijzen naar de Beleidsnota Glastuinbouw.

Etten-Leur-noord: recent vastgesteld bestemmingsplan buitengebied. Geen motief om tot beperking in het nieuwe streekplan over te gaan.

Etten-Leur-zuid: recent vastgesteld bestemmingsplan buitengebied. Gebied vervult belangrijke functie voor de opvang van tuinders uit Breda die stoppen in verband met stedelijke ontwikkelingen. Geen motieven om tot beperking van de indicaties op streekplanniveau te besluiten.

Breda-zuid. Conform de ideeën die zijn vastgelegd in de structuurvisie van Breda kan glastuinbouw zich in het meest westelijke deel van dit gebied nog ontwikkelen. Deze plannen stemmen overeen met wat leeft bij de gemeente

Prinsenbeek: In de zone tussen de uitbreiding van Prinsenbeek en de GHS is ruimte voor een beperkte opvang van glastuinbouw. De gemeente heeft dit vastgelegd in het ontwerp-bestemmingsplan. Inperking van het vestigingsgebied in het nieuwe streekplan ligt in de rede. Over de positie van Groote Spiepolder, Moerdijkse Hoek en Steenberggen wordt binnenkort in het kader van de partiële herziening van het streekplan een standpunt ingenomen. Het is wenselijk om dit standpunt over te nemen in de integrale herziening van het streekplan. Drimmelen blijft gehandhaafd.

In het kader van een eerste schets voor het nieuwe streekplan wordt voorgesteld om dit gebied in omvang te beperken, waarbij in de gemeente Geertruidenberg geen ontwikkelingsgebied meer ligt; in Oosterhout alleen in het zuidelijke stuk tegen Dongen aan, waar momenteel glastuinbouw is gevestigd (*Oosteind*); in Waalwijk in een gebied tegen Dongen aan; in Dongen een gebied dat minder noordelijk en minder ver zuidelijk doorloopt en in Tilburg geen vestigingsgebied meer. Deze zonering is realistisch.

8/9. In Heusden kan het noordelijk deel van het gebied afvallen: dat is niet in het bestemmingsplan is opgenomen.

Aangezien het gemeentelijke ontwikkelingsgebied Vlasakkers van Someren iets zuidelijk ligt, lijkt het logisch om dit ontwikkelingsgebied iets te "verplaatsen" waarbij het tevens verkleind kan worden.

Het gebied van Asten kan, wellicht in iets andere vorm worden gehandhaafd.

Verkleining van het gebied tot een zone tegen Deurne aan ligt voor de hand. Vraag is wat te doen met de gebiedjes bij Helenaveen: Aardbeiweg en Zinskeslaan. Is het vanuit de systematiek noodzakelijk om hier een vestigingsgebied (met enkel een doelstelling voor verplaatsers uit de regio) aan te geven? Of creëren we zo een probleem voor de toekomst?

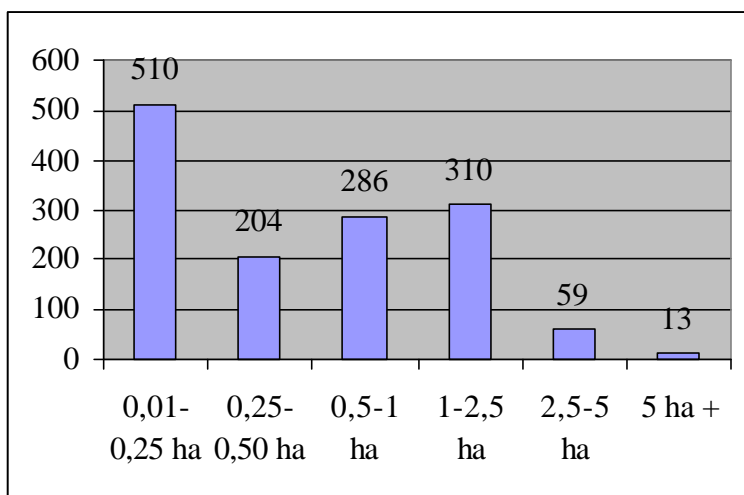
Wij zullen in het kader van de reconstructieplannen de plaats van de vestigingsgebieden in overleg met de gemeenten en andere partijen nader laten bepalen. Als dat nog niet door de gemeenten is vertaald in het bestemmingsplan, vormt de indicatie op de streekplankaart een voldoende ruime aanduiding van de zone waarbinnen een gebied (daarbij wordt gedacht aan 100 ha) kan worden bestemd.

Kaart met vestigingsgebieden komt hier

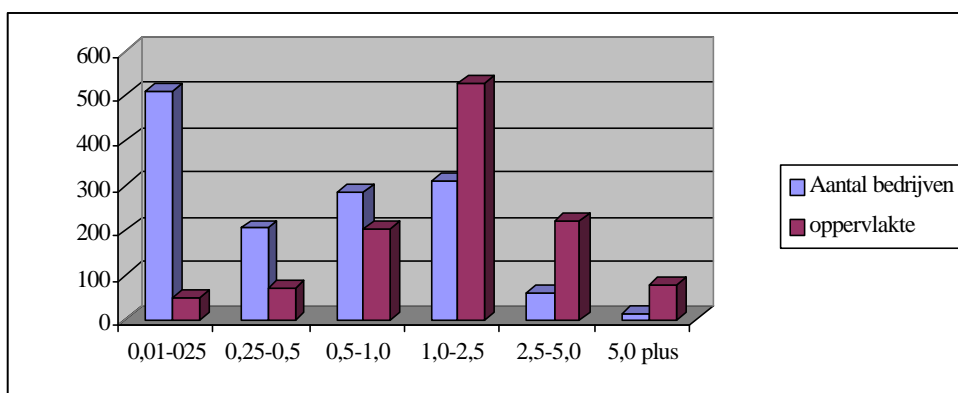
6 Glastuinbouw nader gedefinieerd

Voordat de centrale vraag aan de orde komt namelijk of er voldoende ruimte is in de vestigingsgebieden en de gebieden met overige aanduidingen die in de beleidsnota zijn bepaald, is het noodzakelijk het begrip glastuinbouw nader onder de loupe te nemen. De beleidsnota hanteert als het gaat om glastuinbouw twee begrippen die synoniem werden geacht: volwaardige glastuinbouwbedrijven en glastuinbouwbedrijven die als zodanig zijn bestemd. Deze twee benaderingen zijn niet gelijk. Het is in het kader van de opzet van een monitoringsysteem van belang om hier een keuze in te maken. Anders kan niet worden bekeken of de het gestelde beleidsdoel met betrekking tot concentratie van glastuinbouw wordt gehaald. Op het verschil tussen deze twee benaderingen wordt hier nader ingegaan.

7 Inventarisatie CBS

Het CBS gaat in de definitie uit van de oppervlakte netto glas zonder daarbij aandacht te besteden aan volwaardigheid. Alle bedrijven land- en tuinbouwbedrijven met glas zijn hierin opgenomen. In totaal zijn er in het jaar 1999 bijna 1400 bedrijven in Noord-Brabant die glas-opstallen hebben. Van deze bedrijven zijn er 510, dat is ruim één derde, kleiner dan 0,25 hectare. Een oppervlakte glas van een kwart tot een halve hectare komt bij 200 land- en tuinbouwbedrijven voor. Zowel in de klasse van een half tot één hectare als van één tot twee-en-een halve hectare bedraagt het aantal bedrijven ongeveer 300. Er zijn volgens het CBS bijna 60 tuinders in Brabant met een oppervlakte glas tussen twee en een halve en vrij hectare, terwijl het aantal bedrijven met een oppervlakte van 5 hectare en meer momenteel 13 bedraagt. In totaal zijn er 382 tuinbouwbedrijven die een oppervlakte glas hebben van 1 ha en meer.

De bijdrage van de grote bedrijven aan de totale oppervlakte glas in Noord-Brabant is, dat zal niet verbazen. In de onderstaande grafiek staat dat uitgedrukt. De tuinders die meer dan 1,0 ha glas hebben – dat zijn er 382 – beschikken tezamen over een oppervlakte van 854 ha. glas. Breiden we de groep uit tot de tuinders die meer dan 0,5 hectare glas op hun land hebben staan, dan neemt het aantal toe tot 1069 hectare in het jaar 1999. Deze maat komt overeen met de meting aan de hand van de meest recente luchtfoto's waaruit blijkt dat er 1050 ha. glas in Noord-Brabant ligt. Het grote aantal bedrijven (700) met minder glas leveren aan de totale oppervlakte verglazing slechts een zeer beperkte bijdrage, hoewel deze sterk gespreid is.

8 Inventarisatie bestemmingsplannen

Uit een inventarisatie van alle bestemmingsplannen in Noord-Brabant blijkt dat er momenteel ongeveer 750 bedrijven een positieve bestemming hebben. (Het exacte aantal wordt binnenkort bekend). Volgens het CBS zijn er in 1999 670 bedrijven met een oppervlakte van 0,5 ha en meer. Daaruit kan worden afgeleid dat de als zodanig bestemde glastuinbouwbedrijven in het algemeen de bedrijven van 0,5 hectare omvatten. Van deze 750 bedrijven is hun situering in relatie tot de zonering van de beleidsnota glastuinbouw bekend. Hier valt dus aan te geven welk deel van de bedrijven in vestigings- en doorgroeigebieden en in GHS ligt. Hierop wordt verder op nader ingegaan.

9 Hoeveel volwaardige glastuinbouwbedrijven zijn er in Noord-Brabant?

In de beleidsnota glastuinbouw staat dat er "in de glastuinbouw geen sprake kan zijn van volwaardigheid bij een oppervlakte van minder dan ½ ha netto glas." In het algemeen is er sprake van een (gespecialiseerd) glastuinbouwbedrijf indien het productievermogen van het bedrijf voor een zeer groot gedeelte afhankelijk is van de aanwezigheid van kassen op het bouwblok en er geen substantieel vollegrondsgedeelte overblijft. Het zijn met name kwekers van intensieve bloementeelt die in principe in staat zijn met een dergelijke beperkte oppervlakte een volwaardig bedrijf te kunnen runnen. Dit geldt voor de telers van rozen waarvan de oppervlakte in Noord-Brabant 9 ha bedraagt; van gerbera's met een oppervlakte van 7 ha en van chrysanten met een totale oppervlakte van 56 ha. Overigens moet worden opgemerkt dat een deel van de kwekers van dergelijke intensieve teelten zeker ook kassen van meer dan 1 ha kunnen hebben. Aan de hand van de CBS-cijfers kan voorzichtig worden geconcludeerd dat er 500 volwaardige glastuinbouwbedrijven in Noord-Brabant zijn¹. Er is nog een redenering die duidelijk maakt dat er belangrijk deel van het glas dat in bestemmingsplannen positief is bestemd ondersteunend voor de bedrijfsvoering is. Kassen die worden gebruikt voor de teelt van aardbeien, pot- en perkplanten zijn bijna steeds ondersteunend. Dit geldt zeker ook ten dele voor "overige groenten". Ruim 150 ha. glas in Noord-Brabant wordt voor dergelijke ondersteunende teelten gebruikt. Het is hier van belang om er op te wijzen dat het begrip "volwaardig" gekoppeld aan glastuinbouw in het geheel niet betekend dat ondersteunend glas minder belangrijk of anderzijds minder gewenst is.

10 Welke conclusies kunnen worden getrokken bij vergelijking van deze inventarisaties?

Het volgende blijkt als we de inventarisaties naast elkaar plaatsen:

Er zijn in 1999 vermoedelijk 500 volwaardige glastuinbouwbedrijven in Noord-Brabant met een totale oppervlakte van ongeveer 900 ha.

Een deel van de gemeenten heeft glastuinbouw een positieve bestemming gegeven terwijl het glas in feite een ondersteunende functie vervult. Dat kan het geval zijn omdat er reeds meer dan een ondersteunende hoeveelheid glas aanwezig was voordat het streekplan '92 een beperking oplegde. Bij sommigen gemeenten leeft de gedachte dat als er een milieuvergunning is afgegeven, er ook een positieve glastuinbouwbestemming dient te worden gelegd.

Een deel van de bedrijven met ondersteunend glas is met de ruimte die de nota glastuinbouw biedt "geholpen", maar de maximale ruimte (van 3 ha glas in AHS zonder meerwaarde) die in de Beleidsnota Glastuinbouw is geboden, is bedoeld voor de volwaardige glastuinbouwbedrijven.

Uit mondelinge informatie van gemeenten blijkt dat hoe om te gaan met ondersteunde voorzieningen een belangrijker prangende vraag is voor tuinders en gemeenten. De notitie op dit gebied wordt met grote belangstelling door gemeenten en tuinders tegemoet gezien. [Het college van gedeputeerde staten zal hierover op korte termijn een besluit nemen.]

De terughoudendheid met betrekking tot het bieden van uitbreidingsmogelijkheden voor glastuinbouw die bij bepaalde gemeenten voelbaar is, lijkt voor een belangrijk deel terug te voeren op het feit er in die gemeente om ondersteunende voorzieningen gaat die niet een dergelijke ruimte per bedrijf nodig hebben.

¹ Alle (13) bedrijven van 5 ha en groter; alle (59) bedrijven van 2,5-5 ha; 95% van de (310) bedrijven van 1-2,5 ha en 50% van de bedrijven van 0,5-1 hectare

11 Keuze voor positief bestemde glastuinbouw

Er is een duidelijk motief om te kiezen voor de definitie 'positief bestemde glastuinbouw' in plaats van 'volwaardige bedrijven'. Het bestemmingsplan is juridisch bindend. Daar heeft reeds een afweging plaatsgevonden waarbij gemeente en provincie betrokken zijn; een afweging waar de tuinder rechten aan kan ontleen. Daar komt bij dat het volgen van de ontwikkeling van glastuinbouw naar gebieden die in de Beleidsnota Glastuinbouw zijn opgenomen, op basis van het begrip 'volwaardigheid' niet mogelijk. Alleen van de positief bestemde bedrijven kennen we de locaties in relatie tot de zonering.

Hierbij passen echter enkele kanttekeningen:

De gemeente zal staande voor de wens voor uitbreiding van de individuele tuinder die een glastuinbouwbestemming heeft zeker rekening houden met de teelt waar het om gaat. In geval het ondersteunende voorzieningen betreffen zal de omvang van de uitbreiding daarop afgestemd moeten zijn.

De echte glastuinbouwbedrijven liggen in veel sterkere mate in de vestigingsgebieden voor glastuinbouw dan het positief bestemd, ondersteunend glas. De concentratietaakstelling 70 tot 75% in concentratiegebieden te bereiken welke in de Beleidsnota Glastuinbouw als doel voor het jaar 2010 is opgenomen, is voor de (450) volwaardige glastuinbouwbedrijven bedoeld en haalbaar. De spreiding van ondersteunende voorzieningen heeft geen relatie met glastuinbouw en vraagt niet om een degelijk stringent concentratiebeleid. Immers aanvoer van water, energie, aan en afvoer van producten en dergelijke spelen hier in veel mindere mate. Als wordt uitgegaan van de 750 bedrijven, ligt het voor de hand dat de concentratietaakstelling aan te passen.

13 Is er voldoende ruimte voor glastuinbouw in de vestigingsgebieden

In onverstaande tabel is aangegeven welk deel van de positief bestemde glastuinbouwbedrijven is gelegen in de gebieden die in de beleidsnota zijn onderscheiden.

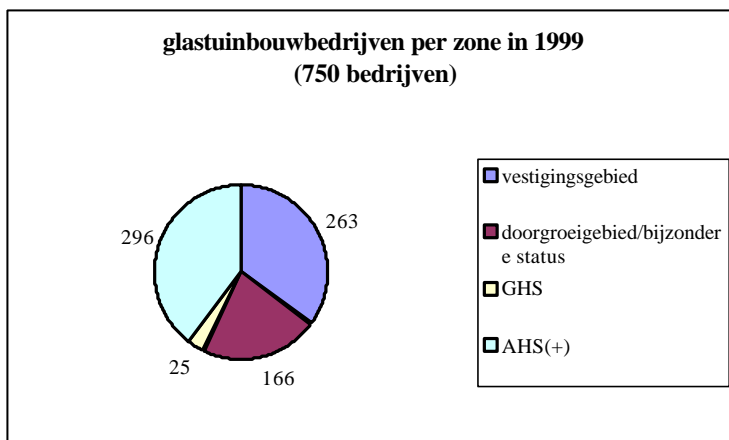
Deel provincie	Aantal bedrijven/ Percentage	Vestigingsgebied	Doorgroeigebied/ Bijzondere status	EHS/GHS	AHS (+)
West-Brabant	424 100%	163 39%	117 27%	5 1%	139 33%
Oost-Brabant	326 100%	100 31%	49 15%	20 6%	157 48%
Totaal	750 100%	263 35%	166 22%	25 3%	296 40%

In het door de Provincie Noord-Brabant in het streekplan 1992 en in de uitwerkingsplannen van de stadsregio's aangeduide vestigingsgebieden ligt 35% van de bedrijven. Hier hoor de kanttekening bij dat als gevolg van de voorgestelde aanpassing van de vestigingsgebieden inperking van vestigingsgebieden door de provincie het aantal bedrijven dat binnen dergelijke indicaties ligt af neemt tot 210. Relateert men dit aantal aan de 500 volwaardige glastuinbouwbedrijven, dan wordt het percentage van 40% dat in de Beleidsnota was geraamd overschreven. In de doorgroeigebieden en de gebieden met bijzondere status ligt 22% van de positief bestemde glastuinbouwbedrijven. In de AHS (plus) ligt momenteel ongeveer 40% van de bedrijven. Alleen al 125 grootste bedrijven die er in 2010 zullen zijn, zullen een oppervlakte van ... ha netto glas beslaan, dat is 40% van de 1500 hectare. Het is derhalve niet waarschijnlijk dat door de begrenzing van de vestigingsgebieden volgens deze reële situatie, het streven om in 2010 75% van de bedrijven geclusterd te hebben in gevaar komt.

13 Doorgroeigebieden

Nu we weten om welke 750 glastuinbouwbedrijven het in Noord-Brabant gaat, is het mogelijk om te bezien welke bedrijven in doorgroeigebieden zijn gelegen. Daarbij valt het volgende op: Er zijn twee doorgroeigebieden met slechts 1 of 2 glastuinbouwbedrijven. Deze liggen beide in de gemeente Rucphen (D4 en D5). Het glas dat in de omgeving ligt, en dat aanleiding was te veronderstellen dat er meer bedrijven lagen, blijkt ondersteunend. Bij nader inzien wordt voorgesteld om deze gebieden af te laten vallen Aan voorwaarden voor samenwerking kan immers niet worden voldaan.

G.S. heeft op basis van summier informatie van de gemeente besloten om bij doorgroeilocatie 1 het deel gelegen in Bergen op Zoom af te laten vallen. Hier blijken veel glastuinbouwbedrijven gelegen te zijn. Voorgesteld wordt om het overleg met de gemeente te openen om dit gebied als doorgroeigebied in zijn geheel op de kaart te krijgen.

De doorgroeilocaties zijn voorlopig ruimtelijk aangeduid. Vervolgens is nagegaan wat de gemeenten doen om doorgroeigebieden op de kaart te krijgen. Zie voor een overzicht per locatie bijlage 3. Daaruit blijkt dat gemeenten in het algemeen bereid zijn om mee te werken aan doorgroeigebieden, maar zij lopen tegen problemen aan:

Welke ruimte een doorgroeigebied feitelijk omvat is niet duidelijk. Om hierover helderheid te geven staan op de kaart geen sterren, maar zijn cirkels aangegeven en is vermeld hoeveel bedrijven er binnen vallen. In principe is het mogelijk dat deze grenzen gemotiveerd worden aangepast.

Een groot aantal gemeenten constateert dat er feitelijk geen probleem is, aangezien de tuinders die in de doorgroeigebieden zijn gevestigd geen ruimtelijke problemen hebben. Als zij plannen voor uitbreiding hebben kunnen de tuinders praktisch altijd binnen de ruimtelijke mogelijkheden vooruit, zo stellen de gemeentes.

Enkele gemeenten en soms bij de ZLTO wordt de wens uitgesproken meer aandacht te besteden aan verplaatsing van bedrijven naar concentraties waar milieu en andere voordelen vallen te behalen. Daarbij heeft men niet alleen de vestigingsgebieden op het oog, maar tevens de doorgroeigebieden. In de beleidsnota wordt dit onder voorwaarden mogelijk gemaakt voor de (maximaal 25) bedrijven die in de EHS/GHS liggen en verplaatst worden. Soms is men van mening dat het – in bepaalde gevallen – ook daarbuiten moet kunnen. Op zichzelf is deze gedachte van concentratie en behalen van milieuvordelen sympathiek, maar juist deze mening kan reden zijn voor gemeenteraden om terughoudend te zijn met het invulling geven aan doorgroeigebieden. Bovendien is het de vraag of bedrijven zich zo makkelijk laten verplaatsen en of de kwantitatieve doelstelling niet wordt overschreden.

Wellicht dat gemeenten die inhoud willen geven aan een doorgroeigebied (zoals de gemeente Veghel) op juridische gronden tot een beperking komen die minder ruimte biedt dan de beleidsnota beoogde.

Tuinders die problemen hebben met ruimtelijke plannen lopen aan tegen de “beperkte” omvang van glas dat een aanvulling vormt op de bedrijvigheid van boomteelt, aardbeienteelt aspergeteelt en dergelijke. Deze tuinders wensen in bepaalde gevallen een ruimte die de vrijstellingsbevoegdheid (0,25 of soms zelfs 0,5 hectare) overschrijdt. Zij vragen ook in dergelijke gevallen een glastuinbouwbestemming; de gemeente weet niet steeds hoe met aanvragen voor 0,7 1,0 of meer hectare glas om te gaan. In feite wensen zij – in bijna alle gevallen buiten doorgroeigebieden – een nieuwe positieve glastuinbouwbestemming. In relatie daarmee is het probleem van de doorgroeigebieden in de ogen van gemeenten (en tuinders) beperkt.

Voorgesteld wordt om de plannen voor doorgroeigebieden die in ontwikkeling zijn tegen het licht te houden en aan de hand van de ervaringen daarbij opgedaan een voorstel te doen over hoe hiermee om te gaan. Reconstructieplannen lenen zich er goed voor om dit maatwerk te leveren, waarbij alle relevante partijen aan tafel zitten.

14 Gebieden met aparte status

Gebieden met aparte status vormen een groep met diverse achtergronden. Voor Zundert (S4) geldt dat het beleid dat daar tot stand is gekomen beperkt blijft tot deze gemeente met haar specifieke omstandigheden. Steenberg (S1) dankt haar status aan het feit dat nader onderzoek naar de omvang van deze locatie en de voorwaarden waaronder deze ingevuld kan worden nog plaats moet vinden. Hiervoor loopt een milieueffectrapportage en een partiële herziening van het streekplan. Bij Waalwijk-Sprang-Capelle (S2) en bij Deurne-Helenaveen (S3) is sprake een gebied waar kassen (deels) in de EHS/GHS zijn gelegen. Op lokaal niveau wordt op beide plaatsen nagegaan welke bedrijven verplaatst moeten worden en waar in de gemeente groei van bedrijven mogelijk is. Bij beide onderzoeken is de provincie betrokken en wordt de uitkomst eind van dit jaar verwacht. Het is van belang dat de stuurgroep de resultaten van deze studies bespreekt. Bij twee mogelijke doorgroei locaties bestond geen overeenstemming over de te bieden mogelijkheden. Daarom zijn **Asten-Kleine Heikant** (S5) en **Deurne-Neerkant** (S6) als gebieden met aparte status aangemerkt. Mocht blijken dat de voorstellen die worden gedaan voor deze gebieden – die voor het einde van het jaar – inhoudelijk acceptabel worden bevonden door de stuurgroep, dan bestaat over de beperkte doorgroei mogelijkheden van de bedrijven ter plekke duidelijkheid.

Appendix D

Bijlage 1: Vestigingsgebieden hoe zijn ze doorvertaald

Hierbij wordt gebruik gemaakt van de nummering van gebieden uit de Beleidsnota Glastuinbouw. De oppervlakte die wordt vermeld is bruto en indicatief en zal t.z.t. nauwkeuriger worden bepaald.

Vestigingsgebied Etten-Leur-noord: dit gebied is – in iets grotere vorm – door de gemeente in het bestemmingsplan opgenomen (vastgesteld 98). B & W hebben de mogelijkheid om binnen dit gebied van ongeveer 300 hectare nieuwe bouwblokken voor glastuinbouw toe te staan.

Vestigingsgebied Etten-Leur-zuid: dit gebied is – praktisch één op één – door de gemeente in het bovengenoemde bestemmingsplan buitengebied (vastgesteld 98) vertaald. Via een wijzigingsbevoegdheid heeft het college de mogelijkheid om in dit gebied – met een oppervlakte van ongeveer 400 ha – nieuwe glastuinbouwbedrijven toe te staan.

Het vestigingsgebied Breda west dat is opgenomen in het uitwerkingsplan stadsregio Breda. Het komt overeen met de mogelijkheden die in het bestemmingsplan buitengebied door de gemeente Breda (in 1992) voor vestiging van glastuinbouw zijn bepaald. Hierin zijn enkele vestigingsgebiedjes voor glastuinbouw opgenomen. Aan een van deze vestigingsgebieden is door G.S. goedkeuring onthouden, hetgeen door de Kroon ongedaan ('97) is gemaakt, met het motief dat het in het streekplan als vestigingsgebied is aangeduid. De gemeente heeft het voornemen geuit hier op korte termijn een voorbereidingsbesluit te nemen, teneinde de nieuw-vestiging in dit gehele gebied – dat onder sterke stedelijke druk ligt als gevolg van aanleg HSL en uitdijende stad – slechts op een beperkt deel dat aansluit op gebied van Etten-Leur zuid (ongeveer 50 ha) mogelijk te maken.

In het bestemmingsplan van Prinsenbeek was vestiging van glastuinbouw toegestaan. Momenteel is voor dit gebied een bestemmingsplan Prinsenbeek in ontwerp in procedure, waar de gemeente voorstelt om vestiging van nieuwe bedrijven in een gebied buiten de stadsregio wel toe te staan en daarbinnen niet meer. De omvang van het vestigingsgebied wordt zo in verband met de stedenbouwkundige inrichting beperkt tot een gebied van ongeveer 150 ha.

In het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Zevenbergen (1994) is geregeld dat in de *Groote Spiepolder* de bestemmingen kunnen worden gewijzigd in "glastuinbouw ten behoeve van projectmatige vestiging en aanpak". De ontwikkeling is door de initiatiefnemer RBT-veiling stilgelegd vanwege verschil van inzicht met de gemeente over de doorberekening van kosten van infrastructuur naar de uitgifteprijs. Aan individuele verzoeken om kassen op te richten wordt geen medewerking verleend. Inmiddels heeft de gemeente Moerdijk besloten bij de vaststelling van de structuurvisie-plus van dit plan af te zien en voor beperkte vestiging te kiezen bij Moerdijkse Hoek. In het kader van een partiele herziening van het streekplan wordt (nadat een MER is opgesteld) nagegaan of een projectvestiging glastuinbouw aan de rand van het te realiseren bedrijventerrein Moerdijkse Hoek mogelijk is. De locatie Groote Spiepolder is als alternatief meegenomen.

De *Plukmadesepolder* in de gemeente Drimmelen is enige echte projectlocatie van Noord-Brabant. Vanaf eind jaren 80 wordt hier een complex gerealiseerd met een uiteindelijke oppervlakte van ongeveer 200 hectare. Hier kan nog ongeveer 30 hectare worden uitgegeven.

- 7a De gemeente Geertuidenberg heeft in haar buitengebiedplan afgezien van de mogelijkheid om glastuinbouw binnen haar grondgebied te realiseren.
- 7b De gemeente Waalwijk en de voormalige gemeente Sprang-Capelle hebben aan de mogelijkheden die het vestigingsgebied geeft tot op heden geen invulling gegeven. Aan de *Wendelnesseweg* ligt een concentratie van glastuinbouw die in het bestemmingsplan vastgesteld in 1992 is bestemd tot "agrarisch met concentratie glastuinbouw". De provincie heeft aan dit gebied deels goedkeuring onthouden en er op provinciaal geen vestigingsgebied weergegeven. De gemeente wil met provinciale steun hier een herstructurering plaats laten vinden. Denkbaar is dat hierbij tevens voor de uit te plaatsen bedrijven gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden die het vestigingsgebied bieden.
- 7c De gemeente Oosterhout heeft zeer recent in haar visie op het buitengebied aangegeven dat *Oosteind* geen vestigingsgebied moet worden. Hierop wordt op dit moment gereageerd. Eind van het jaar wordt hier een ontwerp-bestemming gemaakt. De kans is zeker aanwezig dat dit gebied wel zijn vertaling krijgt overeenkomstig de provinciale indicaties.
- 7d Dongen heeft het vestigingsgebied in het bestemmingsplan Buitengebied (vastgesteld 1997) vertaald in zones langs de *Fazantenweg* en de *Vaartdreef* waar nieuwvestiging van kassenbedrijven via een wijzigingsbevoegdheid mogelijk is. Aan de zone oostelijk in de

gemeente *Moerse Dreef*, die buiten het ontwikkelingsgebied voor glastuinbouw van het streekplan valt, heeft G.S. goedkeuring onthouden. De andere zones (met een totale oppervlakte van ongeveer 200 ha) zijn als een nadere invulling van het provinciaal beleid aangemerkt.

- 7e Een heel klein deel van het vestigingsgebied ligt in het uiterste noordwesten van de gemeente Tilburg. Hier ligt een cluster glastuinbouwbedrijven. De gemeente koopt deze aan om het bedrijventerrein uit te kunnen breiden. Gedacht wordt aan een verplaatsing van tuinders, bijvoorbeeld naar het vestigingsgebied in Dongen.
- 8/9 In de gemeente Heusden liggen twee aaneengesloten vestigingsgebieden. *Drunen* komt uit het streekplan; *Vlijmen* is via het uitwerkingsplan van Den Bosch op de kaart gekomen. Deze tuinbouwgebieden zijn reeds lang – in beperktere omvang – in bestemmingen van de voormalige gemeenten Vlijmen en Drunen opgenomen als glastuinbouwgebied; zij hebben een gezamenlijke oppervlakte van ongeveer 300 hectare. Op dit moment bestaat bij de gemeente de wens deze gebieden in het nieuwe bestemmingsplan krapper te begrenzen; dat staat in de nota “Structuurvisie-plus nader bezien”. Motief dat wordt aangevoerd: het heeft weinig zin alle zoeklocaties positief te bestemmen, aangezien dat niet bijdraagt aan de verdere concentratie. Voorkomen moet worden dat bestaande open ruimte wordt aangetast in een zich verstedelijkende omgeving wordt aangetast. De ruimte die destijds werd geboden is vele malen groter dan in de welke groeiverwachting voor de bestaande glastuinbouw in de gemeente. Er bestaat geen behoefte aan het creëren van ruimte voor bedrijfsvestigingen van inwoners van elders. Er mag naar de mening van de gemeente geen verschil bestaan tussen de benadering van tuinders en andere ondernemers in een “groeiklasse 3 gemeente”. In de gebieden – waarin zekere mate sprake is van concentratie – wordt voorgesteld ruimte te geven voor uitbreiding dan wel aan nieuw-vestiging als gevolg van verplaatsing van tuinders van elders. Momenteel vindt een kavelruil-project voor glastuinbouw in Heusden plaats op initiatief van de ZLTO.

De Rabobank-Someren heeft in 1993 het initiatief genomen tot het opzetten van de locatie *Kievietsakkers*. Dit is in een bestemmingsplan vastgelegd, dat door de raad is vastgesteld in '96 en uitgewerkt 99. Kortgeleden zijn bouwvergunningen afgegeven. De bruto-oppervlakte van het gebied bedraagt 35 ha. De initiatiefnemer hebben met het uitgeven van de gronden gewacht tot alle kavels verkocht waren. Voor het gebied *Vlasakkers* – een gebied gelegen ten noordwesten van Someren-eind van ongeveer 200 ha waarin reeds 11 bedrijven zijn gevestigd – wordt een bestemmingsplan en een Milieueffectrapport ontwikkeld. Dit plan komt binnenkort in procedure. *Vlasakkers* valt deels buiten de aanduiding vestigingsgebied op streekplanniveau. In het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Asten, vastgesteld dec. 98 zijn twee gebieden aangegeven die zijn bestemd tot agrarisch gebied tevens concentratiegebied glastuinbouw. Ten oosten van Heusden ligt het gebied *Bleekersweg*, waarin reeds veel glastuinbouwbedrijven zijn gevestigd. Ten westen van het dorp Asten ligt de het gebied *Waardjesweg*: (95 ha respectievelijk 60 ha). B&W hebben een wijzigingsbevoegdheid om hier nieuwvestiging in bouwblokken toe te staan.

De gemeente Deurne heeft binnen het gebied dat op provinciaal niveau als ontwikkelingsgebied is aangeduid geen bestemmingsplan waar vestiging van glastuinbouw mogelijk is. Wel heeft de gemeente het bestemmingsplan *Aardbeiweg* (vastgesteld april 97) bij Helenaveen, waar zij een projectvestiging wil. Aan het onderdeel dat de mogelijkheid van vestiging van glastuinbouw biedt, speciaal voor bedrijven die uit Helenaveen moeten verdwijnen, heeft G.S. goedkeuring onthouden, maar de Raad van State heeft dit besluit vernietigd. Dit gebied zal een functie gaan vervullen voor de verplaatsing van tuinders uit het nabijgelegen gebied, die aldaar geen uitbreidingsmogelijkheden krijgen in verband met de natuur- en waterfunctie. Het gaat om een gebied van 30 hectare, waar binnen zich momenteel nog geen bedrijf bevindt. In een gebied direct ten westen daarvan Zinkesweg is in het voorontwerp bestemmingsplan “zoekgebied voor ontwikkeling van glastuinbouw” opgenomen. Discussie over nut en noodzaak vindt plaats. Er zijn momenteel 5 bedrijven gevestigd binnen dit gebied dat een oppervlakte van ongeveer 70 hectare heeft. Dit gebied staat als gebied met bijzondere status opgenomen in de beleidsnota. De gemeente Deurne stelt bij brief van 24 nov. 1999 in een intentieverklaring over afstemming van de glastuinbouw tussen drie gemeentes, dat zij de mogelijk open wenst te houden voor de ontwikkeling van een glastuinbouwconcentratiegebied met een omvang van 75 hectare. De gemeente deelt mee dat binnen de zone die in het streekplan is aangegeven voor vestiging van glastuinbouw veel intensieve veehouderij en rundveehouderij is gevestigd, die in planologisch en milieuhygiënisch opzicht veel ruimte claimen. De gemeente verzoekt ook buiten deze contouren de mogelijkheid van een vestigingsgebied te overwegen, indien een locatie aan de doelstelling die

in de beleidsnota staan voldoet. In het kader van de streekplanherziening wordt in overleg met de gemeente een locatie bepaald, waarbij de voorkeur uit gaat naar de eerder genoemde zone. In Steenbergen heeft zich op basis van het oude bestemmingsplan een ontwikkeling voorgedaan die niet in overeenstemming is met het streekplan. De gemeente ontwikkelt hier samen met anderen het glastuinbouwgebied Westland. In het kader van de eerder genoemde partiele herziening wordt nagegaan onder welke voorwaarden en tot waar de glastuinbouw zich hier kan ontwikkelen.

Appendix E

Bijlage 2: aantal positief bestemde glastuinbouwbedrijven per zone en per gemeente, gerelateerd aan het aantal bedrijven met 0,5 hectare glas en meer volgens het CBS

Gemeenten in West-Brabant	Bedrijven met 0,5 ha glas en meer(CBS)	Aantal Bedrijven Pos. Bestemd	Vestigings gebied Streekplan	Doorgroei/ Bijzondere status	GHS	Buiten indicaties
Aalburg	5	6	0	2	0	4
Alphen-Chaam	10	12	0	0	0	12
Baarle-Nassau	3	3	0	0	0	3
Bergen op zoom	24	36	0	18	0	18
Breda	85	72	38	0	0	34
Dongen	22	25	24	0	0	1
Drimmelen	35	47	41	0	0	6
Etten-Leur	28	36	26	5	0	5
Geertruidenberg	4	3	3	0	0	0
Gilze-Rijen	6	8	0	0	0	8
Goirle	0	1	0	0	0	1
Halderberge	20	23	0	23	0	0
Loon op Zand	2	4	0	0	0	4
Moerdijk	15	15	10	0	0	5
Oosterhout	16	18	12	0	0	6
Roosendaal	21	22	0	9	0	13
Rucphen	13	11	0	3	0	8
Steenbergen	9	11	0	9	0	2
Tilburg	10	8	6	0	0	2
Waalwijk	14	15	3	7	5	0
Werkendam	4	4	0	4	0	0
Woensdrecht	2	2	0	0	0	2
Woudrichem	10	14	0	13	0	1
Zundert	42	28	0	24	0	4
West-Brabant	400	424	163	117	5	139

Oost-Brabant	CBS +0,5	Aantal Bedrijven	Vestigings Gebied	Doorgroei/ Bijzondere status	GHS	AHS
'sHertogenbosch	0	1	0	0	0	1
Asten	35	43	34	6	0	3
Bergeyk	0	2	0	0	0	2
Bernheze	2	1	0	0	0	1
Best	0	1	0	0	0	1
Bladel	3	4	0	0	0	4
Boekel	7	4	0	4	0	0
Boxmeer	6	12	0	0	0	12
Boxtel	7	7	0	0	1	6
Cranendonck	1	0	0	0	0	0
Cuijk	3	3	0	0	0	3
Deurne	37	55	10	9	11	25
Eersel	22	3	0	0	0	3
Eindhoven	1	0	0	0	0	0
Geldrop	0	0	0	0	0	0
Gemert-Bakel	9	6	0	3	0	3
Grave	0	0	0	0	0	0
Haaren	9	6	0	0	0	6
Heeze-Leende	4	4	0	0	2	2
Helmond	6	7	0	4	0	3
Heusden	40	47	44	0	0	3
Hilvarenbeek	0	2	0	0	0	2
Laarbeek	9	15	0	5	1	9
Landerd	4	5	0	0	0	5
Lith	0	1	0	0	0	1
Maasdonk	3	3	0	0	0	3
Mierlo	3	3	0	0	0	3
Mill c.a.	6	6	0	0	1	5
Nuenen c.a.	4	5	0	0	1	4
Oirschot	11	12	0	6	0	6
Oisterwijk	2	3	0	0	0	3
Oss	0	0	0	0	0	0
Ravenstein	1	1	0	0	1	0
Reusel-Mierden	3	4	0	0	0	4
Schijndel	1	4	0	0	1	3
Sint Anthonis	3	5	0	0	1	4
Sint Michelsgestel	0	1	0	0	0	1
Sint Oedenrode	5	9	0	0	0	9
Someren	16	21	12	5	0	4
Son	0	0	0	0	0	0
Uden	5	4	0	0	0	4
Valkenswaard	1	1	0	0	0	1
Veghel	13	12	0	7	0	5
Veldhoven	4	1	0	0	0	1
Vught	2	2	0	0	0	2
Waalre	0	0	0	0	0	0
Oost-Brabant	288	326	100	49	20	157
Percentage		100%	31%	15%	6%	43%
Totaal W-Brabant	400	424	163	117	5	139
Percentage		100%	39%	27%	1%	33%
Brabant totaal	688	750	263	166	25	296
Percentage		100%	35%	22%	3%	40%

APPENDIX F

Bijlage 3: Stand van zaken met betrekking tot doorgroeigebieden en gebieden met aparte status

West-Brabant

D1: Bergen op Zoom Roosendaal –Heerle

Aantal bedrijven: 18. In Bergen op Zoom 14; in Roosendaal 4

In de Visie glastuinbouw waren in Bergen op Zoom twee doorgroeigebieden opgenomen. Bergen op Zoom noord en een gebied dat aanligt tegen Roosendaal-Heerde. Het college van B&W deelde in reactie hierop mee:

Het doorgroeigebied 1 betreft met name het kassencomplex en tuinbouwcentrum van "Intratuin", gevestigd aan de Halsterseweg. Uitbreiding van dit bedrijf is niet gewenst. Doorgroeigebied 2 betreft met name een glastuinbouwbedrijf van Van Meel. Dit bedrijf van 1¹/₂ hectare heeft voor zover bekend de laatste 10 jaar niet uitgebreid en er zijn momenteel geen plannen daartoe. De constatering dat we hier te maken hebben met glastuinbouwbedrijven met doorgroeimogelijkheden is onjuist. Wij verzoeken u met deze feiten rekening te houden.

In antwoord hierop besloot G.S. de eerste doorgroeilocaties te schrappen en het tweede doorgroeigebied te handhaven wij voor zover dit is gelegen op grondgebied van de gemeente Roosendaal.

In het Roosendaalse deel van dit doorgroeigebied 14 glastuinbouwbedrijven zijn gelegen: een fors aantal. Wellicht is destijds door de provincie niet voldoende duidelijk gemaakt om welk gebied het gaat. Het is wenselijk om na te gaan welke mogelijkheden het in de visie aangeduide gebied voor glastuinbouw biedt. Voorgesteld wordt om overleg met Bergen op Zoom over dit doorgroeigebied te starten.

Van de vier bedrijven in Roosendaal die binnen dit gebied liggen zijn geen initiatieven voor uitbreiding bekend. De gemeente stelt voor bij de herziening van het bestemmingsplan Wouwe te bezien hoe hier mee om te gaan.

D2: Roosendaal-Wouwse Plantage

Aantal bedrijven: 5.

De gemeente constateert dat de tuinders plannen hebben voor uitbreiding welke passen binnen het vigerende bestemmingsplan. De gemeente is bereid om meer ruimte te bieden aan deze tuinders als blijkt dat daar behoefte aan is en dat aan bepaalde ruimtelijke en milieuvoorwaarden wordt voldaan.

D3: Halderberge

Aantal bedrijven: 23.

Er is naar de mening van de gemeente geen probleem bij de tuinders als het gaat om uitbreidingsmogelijkheden. In de gemeente ligt slechts één bedrijf van meer dan 5 ha. Hoe de gemeente om gaat met doorgroeigebieden is afhankelijk van de relatie tussen de visie van de ZLTO en het PUN-west. Niet duidelijk is wie waarvoor verantwoordelijk is.

D4: Rucphen-Sint Willebrord

Aantal bedrijven: 1.

Opmerkelijk is dat er slechts 1 bedrijf in dit gebied ligt met een positieve bestemming glastuinbouw. De gemeente staat positief tegenover de mogelijkheid van een doorgroeigebied. Anderzijds constateert zij geen concrete problemen ten aanzien bij de tuinders. Het is nog niet duidelijk wat het gebied moet omvatten en in hoeverre verplaatsing (?) van tuinders nodig en mogelijk is.

D5: Rucphen-Sprundel

Aantal bedrijven: 2.

Zie boven.

D6: Etten-Leur-oost

Aantal bedrijven: 5.
Van Oers bellen.

D7: Werkendam-Sleeuwijk

Aantal bedrijven: 4.

De gemeente heeft er in het bestemmingsplan 89 voor gekozen om ter voorkoming van de negatieve invloed die uitgaat van verspreide vestiging, de glastuinbouw te concentreren in een "agrarisch gebied kassen" van ongeveer 90 hectare dat aansluit op de bestaande kassen aan de Kooikersweg. Via een wijzigingsbevoegdheid bestaat hier de mogelijkheid tot vestiging. Daar is geen animo voor. Het aantal bedrijven aan de Kooikersweg is als gevolg van fusie beperkt tot 4. Of en zo ja op welke wijze invulling zal worden gegeven aan het doorgroeigebied is nog niet nog duidelijk. ZLTO suggereert in LOP dat het wenselijk is een gebied voor glastuinbouw te ontwikkelen aan de Zandsteeg.

D8: Woudrichem-west

Aantal bedrijven: 6.

De gemeente heeft het voorstel gedaan om een klein doorgroeigebiedje te maken, rondom twee bedrijven. De raad was het daar niet mee eens. Er bestaat geen behoefte aan een veel ruimere mogelijkheid dan in het vigerende plan geboden. Overigens dient opgemerkt te worden dat er naar de mening van de gemeente geen knelpunten bij tuinders liggen en dat medewerking aan een individuele aanvraag tot uitbreiding wordt verleend.

D9: Woudrichem-Andel

Aantal bedrijven: 9. In Woudrichem 7; in Aalburg 2.
Woudrichem zie boven. De gemeente Aalburg.

S1 Steenbergen

Aantal bedrijven: 13. In Steenbergen 9; in Bergen op Zoom 4.

De partiële streekplanherziening voor de glastuinbouw zal antwoord geven op de vraag welke omvang dit gebied kan krijgen en welke voorwaarden daarbij behoren. Het milieu-effectrapport is in concept gereed.

S2 Waalwijk-Sprang-Capelle

Aantal bedrijven: 7; daarnaast 5 in GHS/EHS.

Op lokaal niveau worden voorstellen uitgewerkt die invulling geven een aantal samenhangende acties: Aankoop van bedrijven die in kwetsbaar gebied zijn gelegen (3 bedrijven in EHS; 2 in GHS); verplaatsing van enkele bedrijven aan de Wendelnesseweg naar elders en de mogelijkheid tot groei voor bepaalde zittende bedrijven in deze cluster. De provinciale en rijks- subsidiering is een belangrijk onderdeel van dit plan.

S4 Zundert

Aantal bedrijven: 24.

De bijzondere status is aan deze locatie toegekend om te voorkomen dat wat hier voor de boomteelt is geregeld ook elders wordt toegepast. Het is niet de wens of de bedoeling dat hier een nadere actie op plaats vindt.

Oost-Brabant**D 10: Oirschot-west**

Aantal bedrijven: 6.

De gemeente had oorspronkelijk de wens hier meer mogelijkheden te bieden dan bij een doorgroeigebied behoren, namelijk ook nieuwvestiging. Gezien het feit dat er nogal wat reacties zijn vanuit de bevolking tegen groei van glastuinbouw in dit gebied, valt het moeilijk als voorbeeld te nemen. In het ontwerp-bestemmingsplan dat in procedure is gebracht is geen inhoud gegeven aan dit doorgroeigebied.

D11 Veghel-oost

Aantal bedrijven: 7.

De gemeente heeft een ontwerp-bestemmingsplan ingediend. Daarop zijn drie doorgroeigebiedjes aangeduid. De bedrijven die met een G zijn aangeduid mogen een bebouwing

hebben van 4 ha waarvan max. 3 ha glas. Voor de 7 bedrijven heeft men ruimere maar duidelijk begrensde mogelijkheden geboden.

D12 Boekel-noord-oost

Aantal bedrijven: 4.

Gemeente staat positief t.o.v. dit doorgroeigebied. Heeft nog geen glastuinbouw in bestemmingsplan buitengebied opgenomen en merkt op dat veel bedrijven in de gemeente ondersteunend glas hebben. Het doorgroeigebied kan naar de mening van de gemeenten 3 of 4 bedrijven omvatten. De ZLTO wil hier ruime kansen krijgen en wil dit in het kader van reconstructie inbrengen.

D13 Gemert-Bakel-noord-oost

Aantal bedrijven: 3.

De ZLTO maakt een LOP met een lokale visie op glastuinbouw. Daarbij de wens om aansluitend aan het doorgroeigebied ruimte te krijgen voor verplaatsing van bedrijven. Aangezien herkomst niet via RO kan worden geregeld bestaat de kans dat deze ruimte wordt gebruikt door bedrijven van elders. Belangrijk probleem is ondersteunend glas. Sommigen hebben meer dan andere bedrijven die positief bestemd zijn, met name in aardbeienteelt. Agrariërs die stoppen met intensieve veehouderij stappen hier soms op over. Is het mogelijk om 1,0 of meer ha ondersteunend glas te hebben, of vraagt dat een andere aanduiding en bestemming. De kans is aanwezig dat er zo veel nieuw glas in het landelijk gebied terecht komt dan wenselijk is.

D14 Laarbeek-Beek en Donk

Aantal bedrijven: 5.

Op de bestemmingsplankaart staan 5 bedrijven aangegeven, maar als gevolg van een fusie is het aantal ondernemers in dit gebied feitelijk 3. De politiek heeft zich uitgesproken om inhoud te geven aan dit doorgroeigebied. De gemeente neemt voor de ruimtelijk onderbouw contact op met de provincie en vraagt de ondernemers naar hun behoefte aan uitbreiding. Ook de ZLTO is hier actief.

D15 Helmond-Varenschut

Aantal bedrijven: 4.

De gemeente staat positief ten opzichte van dit doorgroeigebied. Op het bedrijventerrein waar deze tuinders zijn gevestigd is geen ruimte voor meer dan de vier aanwezige glastuinbouwbedrijven. Geen noodzaak tot actie.

D16 Someren-west

Aantal bedrijven: 5.

Gemeente heeft veel mogelijkheden voor glastuinbouw. Het speelt niet zo dat deze bedrijven uit moeten kunnen breiden, noch bij gemeente noch bij de tuinders zelf die in bestemmingsplan nog ruimte voor uitbreiding hebben.

S3 Deurne-Helenaveen

Aantal bedrijven: 4 (daarnaast in EHS 11 en bij Helenaveen 16)

Hier is Peelvenen in overleg met gemeente, provincie, waterschap, vereniging behoud de Peel en de ZLTO bezig met een plan. Het geheel staat onder leiding van de heer Huys. Onderdeel daarvan is sanering en verplaatsing. Aan het einde van het jaar worden de resultaten van de integrale studie tegemoet gezien.

S5 Asten Kleine Heittrak

Aantal bedrijven 6.

Het gebied met bijzondere status (een beperkt doorgroeigebied) is uitgewerkt. Plan is opgesteld door ZLTO en Behoud de Peel. Het merendeel van de bedrijven krijgt mogelijkheid tot uitbreiding. Er zijn geen voorstellen opgenomen voor gezamenlijke aanpak door tuinders van problemen, maar per bedrijf is bekeken wat de ruimtelijke mogelijkheden zijn. Wordt in oktober aan Van Geel aangeboden en daarna uitgewerkt. Er heeft over dit voorstel nog geen overleg met planbegeleiders plaats gevonden.

S6 Deune-Neerkant

Aantal bedrijven: 5.

Zie S3, waarin de ontwikkeling van dit gebied wordt meegenomen.

Opmerkingen bij vragen over verspreide glastuinbouw

- De gehanteerde definitie van het LEI over verspreid glas komt voort uit een wetenschappelijke benadering. Het is voorstelbaar dat bij het hanteren van deze definitie en implementatie van beleid een uitgebreide regelgeving nodig is. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de regelgeving omtrent de interim-wet Ammoniak en veehouderij. Bij hantering van een andere definitie kan dit wellicht wordt omzeild. Het lijkt gewenst als een meer beleidsmatige definitie kan worden bepaald. Hiervoor zou DL een keuze moeten maken. Vaststelling van deze definitiekeuze schept duidelijkheid bij het begin van de workshop.
- Bij bepaling van het projectvoorstel is vanuit de glastuinbouwsector geredeneerd. Daarin is onderscheid gemaakt tussen glastuinbouw als hoofdactiviteit en ondersteunend glas en glas als neventak. Wanneer vanuit een andere benadering wordt gewerkt, kan ook een andere definitie van verspreid glas worden bepaald. Wanneer vanuit een landschappelijke visie wordt gewerkt, kan voor uitwerking van deel B een andere definitie worden gekozen op basis van landschapscriteria. Een voorbeeld is de Offensieve landschapsstrategie waaruit fysiek glas kan worden gedefinieerd aan de criteria landschapstype, verschijningsvorm glas, clustering, seizoensgebonden etc. in landschapsbeleidsplannen. Daarbij vervalt bij definiëring van solitair glas het onderscheid tussen glastuinbouw als hoofdactiviteit en ondersteunend glas en glas als neventak. Uitgangspunt bij deze benadering is dat verspreid glas het landschap visueel verontreinigt en daarom moet worden voorkomen.
- Provincies geven in hun streek- (omgevings)plan min of meer specifiek aan hoe wordt voorzien dat glastuinbouw zich ontwikkeld. De provincie Limburg en Noord-Holland gaan uitgebreid in op ontwikkeling van glastuinbouw inclusief ruimtelijke beelden per gebied. In het streekplan van Limburg (16 december 1994/27 oktober 1995) wordt in de planuitvoering een bovengrens aan de oppervlakte van de agrarische bouwkaavel in de gebieden naar productierichting aangehouden. Voor glastuinbouw geldt 3 hectare. De mogelijkheden voor bedrijfsontwikkeling zijn afhankelijk van de beleidscategorieën per gebied die op de plankaart zijn aangegeven. Ruime ontwikkelingsmogelijkheden op streekplanniveau voor glastuinbouw worden geboden in de beleidscategorie "Agrarisch gebied met ruime bebouwingmogelijkheden". Dus de vraag 'wat is verspreid glas' kan ook worden bepaald door toetsing aan de beleidscategorie per provincie. Bedrijfsontwikkeling zou dan bijvoorbeeld niet mogelijk zijn binnen de beleidscategorie "ecologische verbindingszone en eventueel kan worden gekozen om dit verspreide glas actief te saneren.
- De exacte omvang van bouwkaavels wordt bepaald bij de opstelling of wijziging van het bestemmingsplan. In een aantal streekplannen wordt de 'Handleiding Plannen Buitengebied' genoemd voor nadere uitwerking van ruimtelijk beleid. Andere globale streekplannen beschrijven alleen op hoofdlijnen de ontwikkelingen, dit wordt in de toelichting verder beperkt uitgewerkt. Oftewel; (streek)plankwaliteit kan ook een criterium zijn bij regionale uitwerking (specificatie) voor glastuinbouw.

Opmerkingen bij sanering van verspreide glastuinbouw

Misschien niet geheel conform de vragen. Bij deze opmerkingen bij saneren solitair glas. Met betrekking tot de vragen de volgende opmerkingen.

1. Behalve de tien locaties uit het afsprakenkader zijn er nog een aantal min of meer geconcentreerde glastuinbouwgebieden. Dit zijn soms projectlocaties, maar heel vaak is sprake van "vrije" vestiging in gebieden waar glastuinbouw in geconcentreerde vorm voorkomt (vgl. Bommelerwaard en Noord-Limburg). Dat betekent dat dit ook de vraag oproept wat is dan geconcentreerd? Verder is bekend dat er nog vele andere min of meer glastuinbouwconcentraties zijn, die niet in kassen voor kansen staan, maar ook niet geheel solitair zijn (bijvoorbeeld Beesd, Eelde-Paterswolde, Twello, LTO noemt in haar visie een omvang van 10 ha. glas). Er is dus een reeks van projectlocaties, glastuinbouwconcentraties, clusters van bedrijven (10-25) en solitaire bedrijven met of zonder verdere ontwikkelingsperspectieven. Na inventarisatie zou je moeten bepalen waar grenzen en overgangen liggen en hoe je beleidsmatig met deze categorieën om wil gaan (zie ook beleid LTO, wel of geen duurzame ontwikkeling voorzien). Daarbij ook nog eens kijken naar de gebieden uit Kansen voor Kassen om te voorkomen dat deze gebieden straks allemaal bij

glastuinbouwconcentratiegebieden horen. Nagaan wat het criterium toen was (volgens mij lijstje aangegeven door LTO) en hoe dit uitpakt voor andere concentraties (bijvoorbeeld Twello of Steenbergen). Je krijgt dan meerdere categorieën nl.

- glastuinbouw in projectmatige glastuinbouwgebieden;
- glastuinbouw in concentratiegebieden;
- kleine glastuinbouwgebieden (minimaal bijvoorbeeld 15 ha. glas, aaneengesloten, zie ook RSG regeling) met en zonder ontwikkelingsperspectieven;
- zeer kleine concentraties (tot bijvoorbeeld 15 ha glas);
- echt solitaire bedrijven.

Uit oogpunt van het geformuleerde beleid gaat het in eerste instantie om deze laatste categorie bedrijven.

2. Over de ontwikkeling van allerlei beschermingsconstructies bij niet-glastuinbouwbedrijven zijn ook al meerdere rapportjes gemaakt. Gezien de inventarisering van de opengronds tuinbouwsectoren is te verwachten dat de toepassing van beschermende constructies alleen maar door zal gaan. Voorbeelden daarvan zijn de boomteelt, vaste planten, trek van bloembollen en kleinfruit. De ontwikkeling is echter nooit goed in beeld gebracht, wel de ruimtelijke ordeningsproblematiek die dat met zich mee brengt. Bijna overal is wel sprake van bouwblokbeperkingen. Het onderscheid tussen vast/permanent (waarvoor een bouwvergunning nodig is) en los/tijdelijk is moeilijk vast te stellen. Soms wordt ook met hoogte gewerkt. Tot 2 meter geen bouwvergunning daarboven wel. Zo zijn denk ik ook regenkapten boven kleinfruit niet vergunningplichtig, maar uit oogpunt van landschappelijke impact hebben ze wel een groot effect. Ook provincies zijn hiermee bezig geweest, wellicht goed om een aantal provincies te bellen naar rapporten (misschien is ook IPO goede ingang). Het is gezien het belang van verdere intensivering van een aantal opengronds tuinbouwteelten (als we dat als LNV belangrijk vinden) van belang dat we niet alles bevriezen. Probeer ook in beeld te brengen waarom het bedrijfsleven vindt dat bepaalde ontwikkelingen nodig zijn. Ik mis in de hele opzet het belang van de bedrijfstak. Wij hoeven die lijn niet te verdedigen, maar voor een goed inzicht moeten we wel weten waarom bepaalde beleidslijnen meer of minder draagvlak zullen hebben (zo wordt glas op niet-glastuinbouwbedrijven gezien als onderdeel van een totaal bedrijf en is grond bijna nooit het probleem, wel het verkrijgen van een bouwvergunning).
3. Probeer na te gaan welke criteria spelen bij landschappelijke afweging van glas/plastic. Voorbeelden daarvan zijn Pact van Teijlingen, het Groene Hart en Visie Brabant. Rol van het Rijk lijkt mij niet dat we straks gaan bepalen waar wel en niet, maar dat we moeten aangeven aangeven waar het voor het Rijk van belang is (bijvoorbeeld geen glas in EHS en Nationale landschappen) en binnen welke kaders het Rijk eventueel bereid is instrumenten in te zetten. Zie de Vijfde Nota RO, deel 1, kaart 22 voor gebieden met 'kwaliteit van natuur en landschap'. Verder moet ook de afweging een zekere kwaliteit hebben. In dat kader heb ik al eens voorgesteld sanering van glas en de prioriteit en inzet van beleidsinstrumenten alleen te doen op basis van Landschapsplannen (door gemeenteraad vastgesteld, met heldere afweging waar we of geen glas). Misschien helpt ook landschappelijke kwaliteit in het kader van de STIDUG regeling, in ieder geval wel ingang naar een aantal landschapsdeskundigen.
4. Het verplaatsen of beëindigen van glastuinbouwbedrijven zijn kostbare en langdurige processen. In die zin is het beleid van lange adem en zal dit beleid relatief veel geld gaan kosten. In het meest gunstige geval als de ondernemer stopt en grond en woonhuis aanhoudt hebben we het al over F 10,- tot F 15,- sloopkosten per m2 kas. Uit oogpunt van deze hoge kosten is een ruimte voor ruimte regeling dus zeer aantrekkelijk. Zie de Vijfde Nota RO, deel 1, kaart 23, voor gebieden waar tot nu toe de deze mogelijkheid biedt 'ontwikkelingsgebied stad en land'. De eerste prioriteit moet echter liggen bij bedrijven die liggen in gebieden met een zeer hoge landschappelijke of natuurwaarden (dus EHS). Voor gestart wordt moet ook goed geregeld zijn dat eventuele aanwezige latente ruimte niet als nog wordt benut (bevriezen bestaande, maar nog niet gerealiseerde glastuinbouwbestemmingen). Voor bedrijven die willen verplaatsen moet een alternatief op redelijke korte afstand worden geboden. In het kader van de VINEX verplaatsingen zijn daar wel ervaringen mee opgedaan. Daarvan zijn ook wel opkoopbedragen bekend. Belangrijke factor is ook duidelijkheid. Dus geen bedrijven aan het lijntje houden, planologisch bevriezen, steeds maar uitstellen. In Nijmegen heeft de formule om bedrijven te kopen, een groot gedeelte te betalen en bedrijven vervolgens hun bedrijf tegen een bepaald bedrag te laten terughuren goed gewerkt.

Ondernemers hadden duidelijkheid, konden wel of niet het aankoopbedrag accepteren en hadden nog enkele jaren om naar verplaatsing of beëindiging toe te groeien. Deze werkwijze is bij de tuinders in Lent goed gevallen!

5. Er zijn dus wat mij betreft zes belangrijke voorwaarden voor dit beleid:
- Nog aanwezige mogelijkheden moeten eerst worden bevroren (dit levert waarschijnlijk al een bedrag aan planschade op).
 - De meerwaarde voor het landschap moet op vooral regionaal niveau duidelijk vastgelegd worden, oppassen dat gemeenten niet saneren voor doeleinden die hun goed uitkomen (infrastructuur, bedrijventerreinen + woningen), er moet dus sprake zijn van een meerwaarde over langere termijn, omgaan met glas/bedekkingen op niet-glastuinbouwbedrijven moet ook in dit beleid duidelijk zijn vastgelegd.
 - Het moet beleid zijn wat over een lange reeks van jaren loopt, ervaring leert dat het voor ondernemers zeer ingrijpende processen zijn, dus korte termijn successen zijn zeldzaam, het is vooral zaak van lange adem.
 - Er moet voldoende financiering zijn (wat voor de langere termijn bij overheden nog weleens problematisch is), ofwel geld van overheden ofwel rood voor groen laten betalen.
 - Verplaatsende ondernemers moeten alternatief op korte afstand hebben.
 - Ondernemers moet duidelijkheid worden geboden, liefst boter bij de vis.